

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Fakulta právnická

Katedra trestního práva

Trestněprávní aspekty výslechů v přípravném řízení

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce:

JUDr. Simona Stočesová, Ph.D., LL. M.

Vypracovala:

Petra Šimanová

Plzeň, 2012

“Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci zpracovala samostatně a že jsem vyznačila prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpala způsobem ve vědecké práci obvyklým.”

V Plzni, dne 20. srpna 2012

.....

Zde bych ráda poděkovala paní **JUDr. Simoně Stočesové, Ph.D., LL. M.** za vedení diplomové práce a také za její trpělivost, rady a laskavý přístup při vypracovávání této diplomové práce.

Obsah	
Úvod.....	6
Historie dokazování.....	8
Výslech jako jeden z důkazních prostředků.....	11
Dokazování v trestním řízení.....	11
Základní zásady, kterými se dokazování řídí.....	12
Hodnocení důkazů.....	15
Předmět dokazování.....	16
Členění důkazů.....	17
Výslech.....	18
Obviněný.....	18
Výslech obviněného.....	20
Poučovací povinnost.....	23
Zvláštní formy dokazování.....	29
Konfrontace.....	29
Rekognice.....	31
Vyšetřovací pokus.....	33
Rekonstrukce trestného činu.....	34
Prověrka na místě.....	34
Taktika a stádia výslechu.....	34
Stadia výslechu.....	35
Úvodní stadium.....	35
Stadium samostatného líčení.....	37
Stadium otázek a odpovědí.....	38
Typické výslechové situace.....	39
Odhalení, objasnění a odstranění příčin motivující lživou výpověď.....	41
Stimulování kladných odpovědí vyslýchaného.....	41
Využití emocionálního napětí vyslýchaného.....	42
Využití vnitřních rozporů výpovědi a rozporů mezi výpovědí a jinými důkazy.....	42
Využití reflexivních úvah lživě vypovídajícího.....	43
Typické myšlenkové úlohy bezprostředně před výslechem:.....	44
Typické myšlenkové úlohy v průběhu výslechu:.....	44
Specifika výslechu v přípravném řízení.....	45
Obecně k dokazování během jednotlivých stádií trestního řízení, se zaměřením na řízení přípravné.....	45
Dokazování v řízení přípravném.....	46
Standardní přípravné řízení, upravené v § 160-167 Tr.Ř.	48

Rozšířené přípravné řízení, upraveno v § 168 – 170 Tr.Ř.....	48
Zkrácené přípravné řízení, § 179a – f.....	49
Dokazování ve fázi prověřování.....	50
Dokazování ve fázi vyšetřování.....	52
Dokazování ve zkráceném přípravném řízení.....	53
Specifika výsledku v praxi.....	54
Výslech v Praxi.....	55
Výslech mladistvého.....	56
Mladistvý.....	56
Řízení proti mladistvým.....	57
Komparace s mezinárodně právní úpravou.....	60
Závěr.....	62
Resumee.....	65
Seznam použité literatury:.....	67

Úvod

Pro svou diplomovou práci jsem ji vybrala téma trestněprávní aspekty výslechů v přípravném řízení. Tedy téma z oblasti trestního práva procesního. Cílem této práce je komplexní shrnutí a vysvětlení problematiky dokazování během trestního řízení, a to jak z právního, tak z kriminalistického hlediska, se zaměřením na onen jeden důkazní prostředek, tedy výslech a jednu konkrétní etapu trestního řízení, řízení přípravné.

Svou práci bych rozdělila na několik hlavních částí. V první řadě se budu zabývat historií výslechů. Zde sice nepřinesu žádné nové poznatky, ani zde nebudou důležité informace pro ty, kteří by se snad nějakého výslechu měli zúčastnit a hledali v této práci návod jak postupovat. Přesto tuto kapitulu považuji za důležitou. Výslech totiž patří mezi nejstarší metody dokazování. Samozřejmě nemůžeme jednotlivé důkazy jednoznačně rozdělit na ty, které jsou pro řízení přínosné více, a ty, které jsou přínosné méně. Ale i přesto bych si dovolila tvrdit, že výslech, je-li možný a proveditelný, patří mezi nejvíce přínosné důkazy. Už jen pro to, kolik staletí je využíván. Už jen pro jeho četnost využívání.

Další kapitola bude nazvána „výslech jako jeden z důkazních prostředků“. Zde se budu zabývat důkazními prostředky obecně, dále se zaměřím právní hledisko výslechu a na některé zvláštní způsoby dokazování tak, jak jsou uvedeny v § 104 a - e trestního řádu.

Následující kapitola bude určena spíše pro vyslychající, jelikož se bude zabývat taktikou provedení vedení výslechu. Rozeberu zde jednotlivá stádia, která jsou vždy stejná, mají pevně dané pořadí a nelze se od tohoto odchýlit.

Samotný výslech je zpravidla velice náročným procesem. Úspěšnost proto závisí na mnoha okolnostech, z nichž velkou roli hraje osoba vyslychajícího. Ta má totiž povinnost vést výslech a zvolit správnou taktiku vzhledem k vyslychané osobě tak, aby byl naplněn cíl tohoto procesu, tedy

zjištění úplné a pravdivé výpovědi o vyšetřované události. Proto osoba vyslychajícího, která vede výslechy u komplikovanějších případů, musí mít znalosti a dovednosti nejen z oblasti právní a kriminalistiky, musí zvládnout i psychologickou stránku a působit na vyslychanou osobu takovým způsobem, aby byl naplněn cíl celého výslechového procesu. Tato diplomová práce je napsána dle současné právní úpravy. Je zde ovšem zmíněna i velká novela trestního řádu, neboli zákon 193/2012 Sb., která nabude účinnosti dne 1. 9. 2012, a která se také týká tématu této práce.

Historie dokazování

Výslech jakožto důkazní prostředek má velice dlouhou historii. Přesto bych tuto kapitolu začala až obdobím středověku, protože klasický výslech zde získal zcela novou podobu.

V období středověku bych zmínila obyčejové právo, což by se dalo považovat za soubor právních zvyklostí, které byly při soudních jednáních používány. Dle obyčejového práva leželo důkazní břemeno na obviněném, který byl procesně značně znevýhodněn, nemohl se bránit racionálními prostředky. Soud byl postaven do role, kde pouze konstatoval výsledek důkazů a nezkoumal vinu. Jako základy procesu pro tehdejší řízení bych uvedla zásadu očišťovací, zásadu veřejnosti a ústnosti, dále zásadu akuzační a dokazování ordálové. Cílem obviněného bylo se očistit od obvinění. Veřejnost procesu se projevovala v účasti většího počtu osob při jednání (především šlechty), která dozírala nad průběhem celého řízení. Veškeré důkazy byly soudem přijímány výhradně ústně, písemná forma nebyla možná, až na výjimku, že byla přijímána písemná svědectví od zemřelých, které soud připouštěl. Řízení bylo zahajováno dle zásady akuzační, podle níž byl proces zahájen na návrh poškozeného nebo jeho příbuzných. Dle tehdejšího práva bylo přesně určeno, kolik osob musí podat žalobu, aby soud v dané věci konal. Žalobce může označit jako pánem sporu, protože on určuje řízení. Tento soukromoprávní charakter si řízení zachovalo až do přelomu 16. a 17. století.

Důkazní prostředky se omezovaly na výpovědi svědků, čestné přísahy šlechtice, ale hlavní důkazní prostředek jednoznačně dominovaly tzv. ordály. Ordál neboli tzv. boží soud chápeme jako iracionální důkaz, kterým strany sporu dokazovaly za využití přírodních sil nebo s odvoláním se na nadpřirozené mocnosti pravdivost svého tvrzení. Na našem území se ordály používaly již v předkřesťanské době, a to v podobě pohanských rituálů. Katolická církev přejala tento způsob dokazování a církevní hodnostáři hráli při provádění ordálů důležitou roli, neboť jejich úkolem bylo kontrolovat, zda jsou dodržována všechna pravidla během provádění ordálu a poté autoritativně konstatovali výsledek celého provedeného ordálu. Doklady o

ordálech jsou obsažena Dekretech Břetislavových, jejich používání bylo podrobněji upraveno v právních knihách pozdější doby.

Ordály byly zpravidla obviněnému ukládány a k určitému druhu obvinění byl určen ordál. Jako zřejmě nejpoužívanější ordál bych uvedla ordál vody. Jeho podstatou bylo spuštění svázané osoby do ledové vody, která ho buď přijala (osoba se potopila, byla tedy vodou jako čistým živlem přijata) a tím vyjádřila jeho nevinu, nebo nepřijala a on zůstal na hladině (to značilo, že se činu, pro který byl testován, dopustil). Dalším známým ordálem byla přísaha na rozžhavené železo. Při ní se musel přísahající dotýkat rozžhaveného železa a prohlásit, že čin nespáchal. Jinou variantu představovala chůze bosýma nohama po rozžhavených radlicích, které plnily podobný účel. Před ordálem vody a rozpáleného železa se skládaly přísahy.

Jako předchůdce dnešního institutu výslechu svědka bylo slavnostní prohlášení, v němž strana nebo svědek přivolávali na sebe trest nadpřirozených sil pro případ, že jejich tvrzení je nepravdivé. Přísahy může rozlišit na „ve zmatku“ a „beze zmatku“. Úskalím přísahy byla její formální složitost a požadavek naprosto bezchybného přednesení, což bylo značně komplikované vzhledem k její délce i obsahu. Tento způsob přísahy zanikl a byl nahrazen přísahou promisorní, což by se dalo označit jako slib, že svědek bude mluvit pravdu. Z čehož se v budoucnu vyvinula výpověď svědka.

V 16. století došlo k ustálení dnešního pojetí svědka jako osoby, která událost vnímala vlastními smysly. Požadavky na svědka jsou, aby sdělil soudu věci, které sám vnímal.

Zánik ordálů spojujeme s církví, která paradoxně upevnila jejich vliv. Pomocí ordálů docházelo k diskreditaci církve, protože se stávalo, že obviněný, který zjevně spáchal čin, pro který by obviněn unikl spravedlnosti. A také problémem byl jejich pohanský původ. Z výše uvedených důvodů je papež Alexander III. zakázal v roce 1160 a definitivní zákaz byl církví vysloven na IV. Lateránském koncilu v roce 1215.

Ve stavovském období se začal civilní a trestní proces oddělovat. Musíme také rozlišovat, zda se jednalo o soud šlechtický nebo měšťanský. U

šlechtického soudu byla tortura značně omezena. Důkazy by se daly rozdělit na iracionální (historicky starší) a racionální (nové). Do skupiny iracionálních důkazů lze zařadit zejména torturu, ale přežívající zbytky přísah a ordálů. Skupinu racionálních důkazů pak tvořily výpovědi osob, znalecké zkoumání, ohledání a jiné věcné a listinné důkazy.

Častým důkazním prostředkem byla tortura. Torturu by se dalo charakterizovat jako použití fyzického násilí za účelem dosažení přiznání obviněného. Cílem procesu bylo doznání obviněného, které bylo získáno pomocí fyzického donucení. Přiznání se k činu, které bylo získáno torturou, bylo považováno za „korunu všech důkazů“ a dále mělo schopnost nahradit veškeré důkazy. Soudům ovšem nešlo při tortuře vždy jen o to, vynutit přiznání obžalovaného, a přistupovalo se k ní často i tehdy, když se zločinec přiznal dobrovolně; v takových případech se soud pídil i po rozmanitých bližších okolnostech trestného činu, chtěl se dozvědět jména spolupachatelů, návodců i pomocníků a mučený člověk měl prozradit, kde ukryl ukradené věci eventuálně i jiné své zločiny, o kterých se nevědělo¹. O uplatnění práva útrpného rozhodoval soud, proti kterému se obžalovaný mohl odvolat. Druhy tortury nebyly až do tereziánského trestního zákoníku z roku 1768 upraveny jednotně a rozhodování o ní tedy výlučně náleželo do pravomoci městských soudců.

Dále bych uvedla trestní zákoník Marie Terezie z roku 1768, který v oblasti dokazování upřednostnil tzv. formální důkazní teorii, jednalo se o zákonem stanovený postup při provádění a hodnocení důkazů. Důkazní břemeno bylo na obviněném a pohlíželo se na něj jako kdyby byl vinen a musel dokazovat svoji nevinu. Soud se především zabýval, zda byly splněny materiální podmínky pro provedení jednotlivých důkazů. Velice přínosné bych hodnotila, že došlo k omezení tortury, kterou bylo možné použít jen při prokazování těžkých zločinů, za které bylo možné uložit trest smrti. Nakonec byla tortura v roce 1776 soudním rozhodnutím zcela zakázána.

Dále bych uvedla trestní řád z 23. května 1873, který obsahoval úpravu trestního procesu na základě zásady obžalovací. Došlo k zavedení

¹ KLABOUCH, J. Staré české soudnictví: Jak se dříve soudívalo. Praha: Orbis, 1967, s.332.

porotních soudů, které vycházely ze zásad ústnosti, bezprostřednosti a veřejnosti. Ohledně důkazů byla poprvé zakotvena zásada volného hodnocení důkazů. Jako důkazní prostředky byly výslechy obviněného a svědků, znalecký posudek, včetně posudku veřejného úřadu, ohledání osob a věcí a listinné důkazy. Ohledně samotného výslechu byly i zakázány otázky sugestivní a kápiciozní, stejně jako se nepřipouštělo užívat sliby či hrozby při výslechu. Soud měl za povinnost zjišťovat všechny okolnosti činu a ani doznání obžalovaného ho této povinnosti nezprošťovalo.

Tento trestní řád byl platným na našem území do roku 1950, kdy byl vydán zákon o trestním řízení soudním pod č. 87/1950 Sb. Jednalo se o právní předpis, který v oblasti dokazování navazoval na předchozí právní úpravu, ale problémem se stalo jeho uplatňování v praxi.

Doznání ke spáchání činu se opět stalo důležitým prvkem při dokazování a nezřídka k němu byl i obviněný donucen za použití fyzického násilí.

V oblasti dokazování došlo ke změnám až na základě právního předpisu č. 141/1961 Sb. Část týkající se dokazování se dělí na část obecnou (obecná ustanovení o dokazování jsou obsažena především v § 89 tr. řádu) a na část zvláštní, která obsahuje jednotlivé důkazní prostředky (§ 90 – § 118 tr. řádu). Těmi jsou výpověď obviněného, výpověď svědka, věcné a listinné důkazy, ohledání, pod které patří prohlídka těla, pitva mrtvol a vyšetření duševního stavu. Uvedený výčet nemůžeme brát taxativně, neboť důkazy bylo možné získávat i z jiných důkazních prostředků.

Výslech jako jeden z důkazních prostředků

Dokazování v trestním řízení

Orgány činné v trestním řízení mají dvě stěžejní úlohy. První úlohou je právě dokazování, tedy i výslech. A na základě dokazování vydání rozhodnutí.

Cílem dokazování v trestním řízení je zjištění, zda byl daný trestný čin spáchán, jakým způsobem byl spáchán, zjištění osoby (popř. více osob) pachatele, popř. důvodu spáchání trestného činu. Proto základním kriminalistickým pojmem je „stopa“. Mezi základní klasifikační kritérium kriminalistických stop patří skutečnost, zda stopy vznikají v materiálním prostředí či ve vědomí lidí².

Základní zásady, kterými se dokazování řídí

Během trestního řízení je nezbytné dodržovat základní zásady trestního řízení tak, jak jsou uvedeny v § 2 zákona č. 141/1961 Sb., trestní řád (dále jen Tr.Ř.). Pro dokazování jsou stěžejní § 2 odst. 5 a 6 TR.

První zmíněný odstavce představuje zásadu materiální pravdy neboli zásadu zjištění skutkového stavu věci bez důvodných pochybností. Tato zásada ukládá orgánům činným v trestním řízení (jimiž se dle §12 odst. 1 Tr.Ř. rozumí soud, státní zástupce a policejní orgán) povinnost bezpečného zjištění skutkového stavu věci. Důležitou roli v této zásadě hrají právě ony důvodné pochybnosti. Co si pod tímto pojmem představit? Zvláště když zákonodárce nikde nevysvětluje a ani nenaznačuje vysvětlení tohoto pojmu? Na tomto místě bych se ztotožnila s názorem uvedeným v Komentáři k TrŘ, tedy že za „důvodnou pochybnost“ lze považovat pochybnost, která by způsobila, že soudce (či jiný orgán činný v trestním řízení) po pečlivém, objektivním a nestranném zhodnocení všech dostupných důkazů by byl tak nerozhodný, že by nemohl říci, že uvedená skutečnost naplňující znak trestného činu se stala, a že tedy by nemohl říci, že získal ustálené přesvědčení o vině obžalovaného (obviněného). Proto, aby k této situaci nedocházelo, jsou orgány činné v trestním řízení ex offio povinny zjišťovat,

² HESS, L., Straus J. a Porada V. K charakteristice a významu paměťové stopy. Soudní inženýrství: Časopis pro soudní znalectví v technických a ekonomických oborech. 2004, č. 1.

zajišťovat a objasňovat důkazy pro konkrétní případ důležité. Zde se již jedná o zásadu vyhledávací. Ovšem je tak úzce propojena s již zmíněnou zásadou materiální pravdy, že i zákonodárce tyto dvě zásady sloučil do jednoho odstavce.

Nyní je ještě nutné dodat, že zásada materiální pravdy se v našem trestním právu vyskytuje teprve od novelizace trestního řádu roku 2001, s účinností od 1. 1. 2002. Do té doby se vycházelo z objektivní pravdy a zjišťoval se tzv. skutečný stav věci.

Odstavec 6 zní „orgány činné v trestním řízení hodnotí důkazy podle svého vnitřního přesvědčení založeného na pečlivém uvážení všech okolností případu jednotlivě i v jejich souhrnu³“, tedy vyjádření zásady volného hodnocení důkazů. Nejsou zde stanovena žádná další pravidla, která by tuto zásadu konkretizovala. Dle mého názoru ani není možné, aby zákonodárce stanovil konkrétnější pravidla co se důkazů, jejich množství a důkazní váhy a samotného hodnocení týče. Přeci jen každý případ je jedinečný a je nezbytné k němu i takto přistupovat. Všechny zjištěné a zajištěné důkazy mají stejnou váhu, což je nezbytné pro zjištění materiální pravdy z množiny těchto důkazů.

Snad ani nemusím říkat, že se musí jednat pouze o důkazy zjištěné a zajištěné v souladu s právem. Jiné ani nemohou být za důkaz považovány pod sankcí své neplatnosti či neúčinnosti, za předpokladu, že neexistuje možnost je v průběhu řízení uvést do souladu s právem nebo nelze použít § 89 odst. 3 Tr.Ř., který říká, že „důkaz získaný nezákonným donucením nebo hrozbou takového donucení nesmí být použit v řízení s výjimkou případu, kdy se použije jako důkaz proti osobě, která takového donucení nebo hrozby donucení použila⁴“. Takovéto nezákonné donucení může být jak fyzického původu, tedy různé podoby násilí, tak psychické působení na osobu.

³ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů.

⁴ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů.

Zde ovšem nastává trochu problém. Pachatel by měl být potrestán, ale důkaz je nepoužitelný. A poměrně často lze u laické veřejnosti zahlédnout nepochopení a naštvání, protože tato situace občas nastane. Abychom ale dosáhli objektivnosti, musíme na tuto situaci nahlédnout i ze strany pachatele. „Řada důvodů mluví pro vyloučení takového důkazu, když obecná zkušenost ukazuje, že dodržování pravidel zaručuje věrohodnost důkazu, působí preventivně proti pobuřování zákona orgány trestního stíhání, zaručuje, že do práv a svobod občana se zasahuje jen v mezích zákona a zaručuje tak legitimitu práva státu trestat⁵“.

Zákonnost dokazování v trestním řízení se posuzuje podle toho, zda:

- a) byl důkaz opatřen z pramene stanoveného zákonem,
- b) byl důkaz opatřen a proveden k tomu oprávněným subjektem,
- c) byl důkaz opatřen a proveden v tom procesním stadiu, v němž je příslušný procesní subjekt oprávněn opatřovat a provádět důkazy,
- d) opatřený a provedený důkaz se vztahuje k předmětu dokazování,
- e) byl důkaz opatřen a proveden způsobem, který stanoví, příp. připouští zákon.⁶

To ale samozřejmě neznamená, že ostatní zásady v trestním řádu vyjádřené by byly méně významné.

Jako další zásadu bych uvedla zásadu presumpce nevinny (§ 2 odst. 2 Tr.Ř.). Tato zásada je též vyjádřena v Listině základních práv a svobod, konkrétně v čl. 40 odst. 2 „Každý, proti němuž je vedeno trestní řízení, je považován za nevinného,

⁵ Repík B.: Evropská úmluva o lidských právech a trestní právo, Orac s.r.o. Praha 2002, s. 195.

⁶ Jelínek J., a kol.: Trestní právo procesní, 5. aktualizované vydání, Linde Praha 2007, s. 326.

pokud pravomocným odsuzujícím rozsudkem soudu nebyla jeho vina vyslovena⁷. Ze zásady presumpce nevinu dále vyplývá, že obviněný nemusí dokazovat svou nevinu, ale může k tomuto přispívat a uvádět důkazy ve svůj prospěch svědčící. K této zásadě je vázána další zásada – in dubio pro reo. Tedy pokud existují pochybnosti o vině, má být rozhodnuto ve prospěch obviněného.

Zásada ústnosti, vyjádřena v § 2 odst. 11 Tr.Ř., stanovuje, že před soudy probíhají jednání ústně až na zákonem stanovené výjimky. Také je zakotvena v Ústavě ČR, konkrétně v čl. 96 odst. 2 „Jednání před soudem je ústní a veřejné; výjimky stanoví zákon. Rozsudek se vyhláší vždy veřejně“⁸ a i v § 6 zákona o soudech a soudcích „Řízení před soudy je ústní a veřejné. Výjimky stanoví zákon“⁹.

Poslední zásadou významnou pro důkazní právo je zásada bezprostřednosti. Při rozhodování v hlavním líčení, jakož i ve veřejném, vazebním a neveřejném zasedání smí soud přihlídnout jen k těm důkazům, které byly při tomto jednání provedeny¹⁰. Soud je povinen se s projednávaným případem detailně seznámit. Složení soudu by se nemělo měnit (neboli pravidlo nezměnitelnosti soudu, které z této zásady vyplývá). A měl by být přítomen provádění všech důkazů (z čehož vyplývá další pravidlo, nepřerušitelnost soudního jednání). Z této zásady ovšem existují také určité výjimky. Touto výjimkou může být například § 183a odst. 1 Tr.Ř., který umožňuje provést výslech či jiný důkaz i mimo hlavní líčení nebo veřejné zasedání, pokud to je důležité. Za výjimku ze zásady bezprostřednosti lze považovat také institut dožádání upravený v § 53 trestního řádu, kdy důkazy může provádět i soud, který ve věci nerozhoduje a není ani místně příslušný¹¹.

Hodnocení důkazů

⁷ Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod

⁸ Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky

⁹ Zákon č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích, ve znění pozdějších předpisů

¹⁰ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů.

¹¹ Jelínek, J. In Jelínek, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 5. vyd. Praha: Linde Praha, a.s., 2007, s. 151.

Samotné hodnocení důkazů probíhá ve více fázích. Každý důkaz se hodnotí nejprve samostatně, poté se hodnotí všechny v souhrnu. Nejedná se ovšem o jedno, resp. dvě samostatná hodnocení, nýbrž tato hodnocení probíhají opakovaně během celého trestního řízení všemi orgány činnými v trestním řízení. Výsledkem by mělo být zjištění zákonnosti a pravdivosti důkazu a zjištění jejich významu pro konkrétní případ. Nevýznamné důkazy je třeba vyloučit a dále provedením analýzy podstatných důkazů zjišťovat skutečnost minulosti. Jedná se tedy o zjišťování pravdy.

Orgány činné v trestním řízení sice hodnotí důkazy dle svého vnitřního přesvědčení, které ale není projevem libovůle nebo svobody takového orgánu, ale vytváří se přísně logicky na základě zákonů a jiných právních předpisů, přičemž se opírá o právní vědomí, o všestranné, hluboké a logické zhodnocení důkazů i jejich vzájemných souvislostí s přihlédnutím ke všem okolnostem případu¹².

Takového hodnocení musí být samozřejmě náležitě odůvodněno a to každým orgánem činným v trestním řízení, který s daným důkazem pracoval. Nejviditelnější hodnocení důkazů vždy nalezneme v odůvodnění rozsudku či usnesení, je proto možno přezkoumat, jak soud ke svému vnitřnímu přesvědčení dospěl, zda postupoval správně a zda ke svému vnitřnímu přesvědčení dospěl důvodně.

Předmět dokazování

V trestním řízení je potřebné dokázat nejpodstatnější otázky tak, aby mohlo být rozhodnuto. Tyto otázky, které je potřeba dokazovat, jsou uvedeny v §89 odst. 1 Tr.Ř. Jsou to tedy:

- a) zda se stal skutek, v němž je spatřován trestný čin,
- b) zda tento skutek spáchal obviněný, případně z jakých pohnutek,

¹² MUSIL, Jan, Vladimír KRATOCHVÍL a Pavel ŠÁMAL. Kurs trestního práva: trestní právo procesní. 3. přeprac. a dopl. vyd. Praha: C.H. Beck, 2007. ISBN 978-807-1795-728.

- c) podstatné okolnosti, mající vliv na posouzení povahy a závažnosti činu,
- d) podstatné okolnosti k posouzení osobních poměrů pachatele,
- e) podstatné okolnosti, umožňující stanovení následku a výše škody způsobené trestným činem,
- f) okolnosti, které vedly k trestné činnosti nebo umožnily její spáchání¹³.

Členění důkazů

Důkazy je možné členit z mnoha hledisek. Proto bych zde uvedla jen některá členění, dle mého názoru nejpodstatnější.

Aaa) podle vztahu k obviněnému se může jednat o důkazy usvědčující, tedy důkazy v neprospěch obviněného a důkazy ospravedlňující. Ovšem mohou i nastat situace, kdy se z ospravedlňujícího důkazu může stát usvědčující a naopak. Proto s jistotou můžeme o důkazu říci, že je usvědčující nebo ospravedlňující až po konečném hodnocení důkazů.

Aab) podle původu můžeme důkazy rozlišovat na původní (bezprostřední), a odvozené (zprostředkované). Původní je důkaz, který vychází z přímého zdroje (např. výpověď svědka o skutečnostech, které osobně viděl¹⁴). Proto tedy logicky odvozeným důkazem bude např. výpověď svědka, který pouze reprodukuje tvrzení, která slyšel od očitého svědka. Prvotně by samozřejmě měly být vyhledávány původní důkazy. Což samozřejmě není možné ve všech případech zajistit, proto nemůžeme

¹³ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů.

¹⁴ CÍSAŘOVÁ, Dagmar, Vladimír KRATOCHVÍL a Pavel ŠÁMAL. Trestní právo procesní: trestní právo procesní. 4. aktualiz. a přeprac. vyd. Praha: Linde, 2006, 871 s. Vysokoškolské právnické učebnice. ISBN 80-720-1594-X.

odvozené důkazy považovat za méně významné a naopak mnohdy si orgány činné v trestním řízení musí vystačit pouze s těmito důkazy.

Aac) podle vztahu k dokazované skutečnosti existují důkazy přímé (prosté), které přímo dokazují vinu či nevinu, tedy hlavní skutečnost. A důkazy nepřímé (složené), které se v kriminalistické vědě nazývají indiciemi, a které dokazují jinou skutečnost (vedlejší skutečnost), která ale s hlavní skutečností souvisí. Takovým nepřímým důkazem budou například otisky prstů na nějakém předmětu či zbraní. Dokazuje to totiž pouze to, že určitá osoba s tím předmětem či zbraní přišla do kontaktu. Nedokazuje to ale, co s tím předmětem či zbraní dělala.

Stejně jako v předchozím odstavci, i zde platí, že nepřímé důkazy nemůžeme považovat za méně významné. Ba právě naopak, můžeme jimi prověřit správnost přímých důkazů a jsou velice cenné i v jiných fázích dokazování.

Výslech

Obviněný

V oddílu čtvrtém trestního řádu je charakterizován obviněný jako subjekt trestního řízení, proti kterému se trestní řízení vede, což je dále rozváděno. Způsobilost být v procesním postavení osobou, proti které se řízení vede, není ze zákona omezena. Z toho důvodu i osoba zbavená způsobilost k právním úkonům nebo mající omezenou způsobilost k právním úkonům může činit samostatně veškeré procesní úkony (vyjadřovat se ke všem skutečnostem a k důkazům o nich, činit apod).¹⁵

¹⁵ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád: komentář*. 6., doplněné a přepracované vyd. V Praze: C.H. Beck, 2008, 2 v. (xxiv, 3011 p.). ISBN 978-807-4000-430, s. 244

Procesní způsobilost být osobou, proti které se řízení vede, zaniká až smrtí.¹⁶ Z tohoto řízení je však výjimka, kdy se řízení může konat pokud to je ve prospěch obviněného z důvodu, aby došlo k jeho plné rehabilitaci.¹⁷

Trestní řád označuje osobu, proti které se řízení vede těmito termíny:

- podezřelý,
- obviněný,
- obžalovaný,
- odsouzený.

Podezřelý je charakterizován jako osoba, proti které se vede trestní řízení předtím, než bylo zahájeno trestní stíhání. Podezřelý může být tedy jen ve fázi prověřování (viz kapitola „Specifika výslechu v přípravném řízení“)

Obviněným se rozumí ten, proti němuž bylo zahájeno trestní stíhání, a to až do okamžiku, kdy soud nařídí hlavní líčení.

Od okamžiku nařízení hlavního líčení se na obviněného pohlíží jako na obžalovaného a okamžikem vynesení odsuzujícího rozsudku, který nabyl právní moci, pohlížíme na obžalovaného jako na odsouzeného.

Výše uvedené rozlišování má mimo procesního i materiální význam, neboť má význam v oblasti procesního postavení osoby, proti které se trestní řízení vede. Existují zde určitá specifika. Jako příklad bych uvedla, že při výslechu podezřelého se použije předpisů o právech obviněného a o výslechu obviněného jen přiměřeně, dále bych uvedla, že ve zkráceném přípravném řízení má podezřelý stejná práva jako obviněný, zadržený podezřelý si může

¹⁶ ustanovení § 11 odst. 1 písm. e) Tr.Ř

¹⁷ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád: komentář*. 6., doplněné a přepracované vyd. V Praze: C.H. Beck, 2008, 2 v. (xxiv, 3011 p.). ISBN 978-807-4000-430, s. 245

zvolit obhájce a radit se s ním bez přítomnosti třetí osoby již v průběhu zadržení. Dále do vazby lze vzít jen obviněného, nikoli podezřelého, stejně jen vůči obviněnému (a samozřejmě obžalovanému) lze vydat příkaz k zatčení, jen vůči obžalovanému je možno konat hlavní líčení, pouze na odsouzeném může být vykonáván trest nebo ochranné opatření.¹⁸

Obviněným se podezřelý stává okamžikem doručení o zahájení trestního stíhání, což zákon dále určuje, že se tak musí stát nejpozději na počátku prvního výslechu. Usnesené o zahájení trestního stíhání se mu doručuje do vlastních rukou a bez možnosti uložení.

Výslech obviněného

Obecné ustanovení týkající se výslechu nalezneme v § 91–95 trestního řádu. Přesto ale musíme odlišovat výpověď obviněného od jiných úkonů. Těmi mohou být jednak vysvětlení podezřelého (§ 158 odst. 3 písm. a Tr.Ř.). O tomto úkonu policejní orgán neseписuje protokol, ale jen úřední záznam. Jednak výpověď zadržené osoby dle § 76 odst. 3, 5 Tr.Ř.. Pokud se tato osoba vyslýchá k věci podezření, sepisuje se protokol. Tento protokol zároveň funguje jako protokol o zadržení. Posledním úkonem může být výpověď podezřelého ve zkráceném přípravném řízení dle § 179b odst. 3 Tr.Ř. Výpověď podezřelého ve zkráceném přípravném řízení nahrazuje výslech obviněného, neboť trestní stíhání se zde zahajuje až po doručení návrhu státního zástupce na potrestání soudu podle § 314b odst. 1 Tr.Ř., a při hlavním líčení ve zjednodušeném řízení se na přečtení protokolu o výslechu podezřelého obdobně užije ustanovení § 207 odst. 2 Tr.Ř.

¹⁸ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád: komentář*. 6., doplněné a přepracované vyd. V Praze: C.H. Beck, 2008, 2 v. (xxiv, 3011 p.). ISBN 978-807-4000-430, s. 245

V případě, že jde o výslech mladistvého je pak nutno vůči němu dodržovat citlivější přístup. To ovšem platí i na osoby mladší patnácti let.¹⁹

Výslech obviněného chápeme jako procesní úkon, který se soustředí na to, aby byly z výpovědi byly získány co nejpřesnější poznatky o zjišťované skutečnosti. Výpověď obviněného má především význam v tom, že může být použita jako důkaz v trestním řízení pouze za podmínek uvedených v zákoně.²⁰

Výpověď obviněného, která je další fází řízení použita jako důkaz, nelze ztotožňovat s právy obviněného, které má jako strana trestního řízení. Jako strana může podávat návrhy na provedení důkazu, vyjadřovat se k nim, podávat opravné prostředky atd.²¹

Jako hlavní věc učinit před prvním výslechem je zjistit totožnost obviněného, další otázka by měla směřovat na jeho rodinné, majetkové a výdělkové poměry a předchozí tresty. Dále by měl vyslychající objasnit obviněnému mu podstatu sděleného obvinění a poučit jej o jeho právech. Poučení by mělo být poznamenáno do protokolu. Jestliže nelze totožnost obviněného ihned zjistit, je nutno k protokolu o jeho výslechu připojit takové důkazy, které by vedly k její identifikaci – jako popis postavy, zvláštní znaky jako tetování, jizvy. Pokud je obviněných více, pak probíhá výslech odděleně.²²

Ustanovení § 91 trestního řádu upravuje postup orgánu činného v trestním řízení, který jako první vyslychá konkrétní osobu v procesním postavení obviněného. Tento postup je stanoven obligatorně.

Tyto úkony provádí nejčastěji policejní orgán, který musí postupovat v přípravném řízení dle výše uvedeného postupu při prvním výslechu

¹⁹ VANTUCH, Pavel. *Obhajoba obviněného: komentář*. 3. dopl. a přeprac. vyd. Praha: C.H. Beck, 2010, xv, Beckovy příručky pro právní praxi. ISBN 978-807-4003-219, s. 165

²⁰ VANTUCH, Pavel. *Obhajoba obviněného: komentář*. 3. dopl. a přeprac. vyd. Praha: C.H. Beck, 2010, xv, Beckovy příručky pro právní praxi. ISBN 978-807-4003-219, s. 165.

²¹ VANTUCH, Pavel. *Obhajoba obviněného: komentář*. 3. dopl. a přeprac. vyd. Praha: C.H. Beck, 2010, xv, Beckovy příručky pro právní praxi. ISBN 978-807-4003-219, s. 165

²² VANTUCH, Pavel. *Obhajoba obviněného: komentář*. 3. dopl. a přeprac. vyd. Praha: C.H. Beck, 2010, xv, Beckovy příručky pro právní praxi. ISBN 978-807-4003-219, s. 166

obviněného. K tomuto výsledku dochází zpravidla ihned nebo v krátkodobém horizontu po zahájení trestního stíhání. Ovšem nejedná se o pravidlo, protože mezi zahájením trestního stíhání a prvním výsledkem obviněného však může uplynout také několik dnů, příp. týdnů. To se stává v případě, že policejní orgán zasílá obviněnému usnesení o zahájení trestního stíhání písemnou zásilkou doručovanou poštou, a to mnohdy zároveň s předvoláním k jeho prvnímu výsledku.

Z hlediska obhajoby je důležité, že výrok usnesení o zahájení trestního stíhání musí obsahovat popis skutku, ze kterého je osoba obviněna. Rovněž jako podstatné bych uvedla, že v odůvodnění usnesení je třeba přesně označit skutečnosti, které odůvodňují závěr o důvodnosti trestního stíhání.²³

V případě, že má obviněný obhájce, je určitě žádoucí, aby byl svým obhájcem poučen a obeznámen o svých právech a to již před začátkem výsledku. Určitě bych se snažila svému případnému klientovi vysvětlit, že se na mě, jako svého zástupce může obrátit o radu i během svého výsledku s výjimkou případu, že již byla vyslychajícím položena otázka. Dále by měl obviněný vědět, že při výsledku je oprávněn vyjadřovat se ke všem skutečnostem, jež jsou mu kladeny za vinu, a k důkazům o nich, že má právo uvádět okolnosti a důkazy sloužící ke své obhajobě, dále že má právo podávat návrhy na provedení důkazu a především je oprávněn žádat, aby byl vyslychán za účasti svého obhájce.²⁴

V případě, že je obviněný obeznámen se svými právy, může se mu to pro něj během výsledku znamenat značnou výhodu. Pro obviněného je žádoucí, aby si nejpozději při přípravě na první výslech ujasnil, čeho chce při výsledku dosáhnout. Před výsledkem by se měl poradit se svým obhájcem a na výslech se řádně připravit. Výslech je zpravidla veden policejním orgánem, který provádí výsledky jako součást své profese, a to na základě důkladné a erudované přípravy. Pokud je to možné, měl by být obviněný připraven na výslech nejlépe aspoň stejně jako vyslychající. Ideální situace je, pokud

²³ VANTUCH, Pavel. *Obhajoba obviněného: komentář*. 3. dopl. a přeprac. vyd. Praha: C.H. Beck, 2010, xv, Beckovy příručky pro právní praxi. ISBN 978-807-4003-219, s. 167.

²⁴ VANTUCH, Pavel. *Obhajoba obviněného: komentář*. 3. dopl. a přeprac. vyd. Praha: C.H. Beck, 2010, xv, Beckovy příručky pro právní praxi. ISBN 978-807-4003-219, s. 167.

vyslýchající není s danou věcí seznámen jako vyslýchaný. Ještě před samotným výslechem je dobré, aby obviněný zvážil, je-li v jeho zájmu vypovídat, či výpověď odmítnout. Pokud na straně obviněného není obhájce, je ve výrazně složitější situaci, neboť svá práva ani cíl své obhajoby si nemusí před výslechem dostatečně ujasnit (což si ani sám obviněný nemusí sám uvědomit). A o svých právech se dozví až z poučení od vyslýchajícího před prvním výslechem, což mu může vytvořit v budoucnu řadu problémů.

Poučovací povinnost

Obviněný musí být poučen před každým úkonem a to platí i na výslech. Obsah poučení obviněného musí být vždy zaprotokolováno při každém příslušném úkonu, během něhož se koná výslech obviněného. Poučení musí být v plném rozsahu, nikoliv v zestručněné podobě, či pouze konstatováním, že obviněný byl poučen. Pokud obviněný nemá obhájce a nebo neměl poradu s advokátem, stává se často, že poučení příliš nevnímá, neboť svoji pozornost plně koncentruje na výslech. Tím se znevýhodňuje a neuplatní tak všechna svá práva co má jako obviněný což mu výrazně ztěžuje pozici v průběhu výslechu. Proto bych jednoznačně doporučovala poradu obviněného s obhájcem nebo advokátem, a to zejména před prvním výslechem.²⁵

V protokolu o výslechu musí být vždy uvedeno, že obviněný se k obsahu poučení vyjádřil a zda mu porozuměl. Případně žádá, aby se ho účastnil i jeho obhájce.

Obviněný je oprávněn využít svého práva zvolit si obhájce s tím, že bude přítomen jeho výslechu. Pak je policejní orgán povinen tuto skutečnost uvést do protokolu a poskytnout obviněnému přiměřenou lhůtu ke zvolení obhájce. Pokud by ale policejní orgán trval na výslechu a obviněný by byl

²⁵ VANTUCH, Pavel. *Obhajoba obviněného: komentář*. 3. dopl. a přeprac. vyd. Praha: C.H. Beck, 2010, xv, Beckovy příručky pro právní praxi. ISBN 978-807-4003-219, s. 167

vyslechnut, jednalo by se pak o závažné procesní pochybení, které nelze napravit v řízení před soudem.

Cílem výslechu obviněného v přípravném řízení je sběr co největšího množství informací o předmětu výslechu, jímž je okruh skutečností důležitých pro trestní řízení. Průběh výslechu se koná takovým způsobem, aby výslech poskytl pokud možno úplný a jasný obraz o skutečnostech důležitých pro trestní řízení. Pokud je o tomto obviněný informován, může se na výpověď lépe připravit.

Výpověď obviněného chápeme jako jeden z důležitých důkazních prostředků v trestním řízení. Zde bych uvedla, že je nutné si uvědomit, že vypovídat je obviněného právem, nikoliv však jeho povinností, a za žádných okolností nesmí být k výpovědi žádným způsobem nucen. Pokud obviněný se rozhodne odmítnout vypovídat, případně odpovědět na některou z položených otázek, pak nelze tento fakt hodnotit k jeho tíži. Rozhodně nelze odmítnutí vypovídat nebo odpovědět na otázku považovat za důkaz viny nebo za konkludentní doznání.²⁶

Jak jsem již uváděla, od dob středověku se trestní právo posunulo a dnes již není cílem výslechu získat doznání obviněného, ale co nejúplnější zjistit skutkový stav. Samotné doznání obviněného lze považovat za věrohodné pouze v případě, že jeho věrohodnost je prokázána dalšími věrohodnými důkazy.²⁷

Obviněný se může z nějakého důvodu doznat k spáchání trestného činu, i když není pachatelem. V praxi se stává, že jako dosud netrestaný očekává za spáchání trestného činu mírnější trest, protože pachatelem trestného činu je jeho rodinný příslušník nebo jiná osoba, jež spáchala trestný čin ve zkušební době. Nebo je také časté, že doznáním chce zakrýt spáchání společensky závažnějšího trestného činu.²⁸

²⁶ R 38/68-II

²⁷ R 38/68-III

²⁸ VANTUCH, Pavel. *Obhajoba obviněného: komentář*. 3. dopl. a přeprac. vyd. Praha: C.H. Beck, 2010, xv, Beckovy příručky pro právní praxi. ISBN 978-807-4003-219, s. 167

Obviněný je oprávněn odepřít t výpověď i v případě, že při dřívějším výslechu tohoto práva nevyužil a vypovídal. Zakázán je fyzický i psychický nátlak na obviněného, a pokud byl důkaz získaný nezákonným zásahem nebo hrozbou takového zásahu pohlíží se na něj, jako kdyby nebyl. Jedná se o neodstranitelnou vadu řízení a důkaz v řízení není možné proti obviněnému použít, a to bez ohledu na to, zda svědčí ve prospěch či neprospěch obviněného. Důkaz by nebylo možné použít, ani kdyby toto vynucené doznání bylo pravdivé a pokud by ve věci neexistovaly jiné přesvědčivé důkazy o vině obviněného, musel by státní zástupce trestní stíhání zastavit a v hlavním líčení by pak musel soud zprostit obžalovaného obžaloby.²⁹

Obviněný je oprávněn hájit se způsobem, jakým uzná za vhodný. Záleží na něm, jakou zvolí strategii, buď pravdivou, nebo i nepravdivou výpovědí. Jeho výpověď musí být prověřena orgány činnými v trestním řízení, přičemž z dílčího nepravdivého tvrzení nelze dovozovat, že se obviněný trestného činu spáchal. Pokud vyslychající bude názoru, že výpověď obviněného je nepravdivá jako celek, nelze, aby bez zjištění dalších důkazů svědčících o vině obviněného bylo dovozováno, že se obviněný trestného činu dopustil. Protokol o výslechu obviněného musíme považovat za závažný důkaz ve věci. Obviněný je oprávněn sám se hájit což je realizováno tím, že se může vyjadřovat ke všem skutečnostem, které se mu kladou za vinu, zejména souvisle vylíčit skutečnosti, které jsou předmětem obvinění, uvést okolnosti, které obvinění zeslabují nebo vyvracejí, a nabídnout o nich důkazy.³⁰

Během výslechu obviněný zaujme postoj k sdělenému obvinění buď pravdivý nebo nepravdivý. V prvním případě doznává jak skutek, tak zavinění. Nebo v druhém případě dozná skutek, ale své zavinění popírá. Dále je možné, že některé skutečnosti uvedené v obvinění doznává, jiné však popírá, případně i vyvrací. Další možností je, že obviněný popírat skutek i jeho zavinění. Určitě je užitečné, aby si obviněný důkladně promyslel svou strategii obhajoby již, před samotným výslechem vhodné, aby si obviněný vytvořil

²⁹ VANTUCH, Pavel. *Obhajoba obviněného: komentář*. 3. dopl. a přeprac. vyd. Praha: C.H. Beck, 2010, xv, Beckovy příručky pro právní praxi. ISBN 978-807-4003-219, s. 167

³⁰ VANTUCH, Pavel. *Obhajoba obviněného: komentář*. 3. dopl. a přeprac. vyd. Praha: C.H. Beck, 2010, xv, Beckovy příručky pro právní praxi. ISBN 978-807-4003-219, s. 168

stanovisko k obvinění po důkladném zvážení, a to již při přípravě na výslech. Stává se, že pokud si názor na své obvinění vytváří až v průběhu výslechu. Potom se stává, že při výslechu reaguje nepromyšleně.³¹

Vždy musí být dána obviněnému možnost podrobně se vyjádřit ke skutečnostem, které jsou předmětem obvinění, a to bez ohledu na to, zda obvinění popírá, nebo se doznává. Tímto obviněný realizuje svoji obhajobu.

Zde bych chtěla upozornit na skutečnost, že obviněný je při výslechu nezastupitelný. Obviněný je oprávněn podat podrobné vylíčení skutečností, které jsou předmětem obvinění, nebo jej zeslabují či vyvracejí, stejně jako o nich nabídnout důkazy.

Policejní orgán by neměl zasahovat do monologu obviněného, jedná se o jeho oprávnění. Pokud do souvislé výpovědi obviněného zasahuje vyslychající, mělo by to být uvedeno v protokolu, který by měl být veden jako souvislá přímá řeč. Tímto postupem je obviněný znervózněn a je také narušen sled jím připravených myšlenek. Obviněný by neměl být opakovaně přerušován a neměly by mu být kladeny neodůvodněné doplňující otázky, zejména takové směřující k jeho doznání. Takové jednání by mohlo být kvalifikováno jako vynucená odpověď.³²

Vyslychající může přerušit vyslychaného pouze v případě, že vyslychaný obviněný se zřetelně odchyluje od předmětu výslechu a obsáhle hovoří o skutečnostech, jenž s ním nijak nesouvisejí. Na druhou stranu však nelze, aby vyslychající znemožňoval obviněnému, aby plynule a vlastními slovy vyjádřil, zejména okolnosti, které jeho obvinění zeslabují nebo vyvracejí.³³

Vyslychající může klást otázky teprve poté, co poskytl obviněnému dostatečný prostor, aby sám souvisle vylíčil všechny okolnosti, které chtěl

³¹ VANTUCH, Pavel. *Obhajoba obviněného: komentář*. 3. dopl. a přeprac. vyd. Praha: C.H. Beck, 2010, xv, Beckovy příručky pro právní praxi. ISBN 978-807-4003-219, s. 168

³² VANTUCH, Pavel. *Obhajoba obviněného: komentář*. 3. dopl. a přeprac. vyd. Praha: C.H. Beck, 2010, xv, Beckovy příručky pro právní praxi. ISBN 978-807-4003-219, s. 169

³³ VANTUCH, Pavel. *Obhajoba obviněného: komentář*. 3. dopl. a přeprac. vyd. Praha: C.H. Beck, 2010, xv, Beckovy příručky pro právní praxi. ISBN 978-807-4003-219, s. 170.

k věci uvést v rozsahu svého práva na obhajobu. Stává se, že obviněný odmítne k dané věci vypovídat, a to po poučení i náležitém objasnění podstaty obvinění, pak jej vyslychající nemůže k výpovědi nutit. Potom výslech přechází do fáze dialogu, vyslychající klade obviněnému otázky, avšak jen tehdy, pokud si to obviněný sám přeje a odmítnutí výpovědi se nevztahuje na celý výslech včetně otázek.³⁴

Otázky se obvykle vztahují k doplnění výpovědi obviněného nebo k odstranění neúplností, nejasností a rozporů výpovědi. Obviněný je oprávněn se ve věci souvisle vyjádřit, ale tohoto práva se může vzdát, a tak požádá vyslychajícího, aby mu ihned kladl otázky. Tato žádost by měla být dle mého názoru zaprotokolována. Pak můžeme pokládání otázek bez samostatného vyličení věci obviněným považovat za jednání v souladu se zákonem.³⁵

Ráda bych také uvedla, že ve výslechu nemusí dojít do fáze dialogu. Vyslychající může dojít k závěru, že souvislé vyličení skutečností bylo naprosto vyčerpávající a k dialogu ani nepřistoupí. Ovšem v praxi se asi nebude jednat o častou situaci, neboť ne každý obviněný je s to podat úplnou a jasnou výpověď bez jakýchkoliv rozporů, v níž komplexně vyličí věc. Proto záleží na vyslychajícím, aby podle samotné výpovědi obviněného zaměřil na zjištění příčin, nejasností a rozporů vhodně formulovanými otázkami. Otázky by se měly soustředit na skutečnosti, jež obviněný ve své výpovědi neuvedl. Ať již záměrně, v souladu s uplatněním svého práva na obhajobu, nebo je pouze opomněl. V případě vhodně zvolených otázek pak může získat doplňující informace důležité k objasnění věci. V případě, že se obviněný rozhodne vypovídat, měl by si ujasnit, že jeho výpověď může výrazně ovlivnit otázky pokládané vyslychajícím. Proto je důležité, aby výpověď byla bez nejasností a rozporů. Pokud obviněný může některé otázky předpokládat,

³⁴ VANTUCH, Pavel. *Obhajoba obviněného: komentář*. 3. dopl. a přeprac. vyd. Praha: C.H. Beck, 2010, xv, Beckovy příručky pro právní praxi. ISBN 978-807-4003-219, s. 170.

³⁵ VANTUCH, Pavel. *Obhajoba obviněného: komentář*. 3. dopl. a přeprac. vyd. Praha: C.H. Beck, 2010, xv, Beckovy příručky pro právní praxi. ISBN 978-807-4003-219, s. 170

měl by se na ně důkladně připravit. Pokud by si mohl přitížit, rozhodně bych doporučovala využít svého práva nevypovídat.³⁶

Na vyslychajícího jsou také kladeny určité nároky, a to zejména povinnost klást jasné a srozumitelné otázky. Otázky musí odpovídat z psychické vyspělosti a rozumové úrovně obviněného. Za každých okolností musí dodržovat zákaz pokládání kapciózních a sugestivních otázek. Kapciózní a sugestivní otázky jsou takové otázky, které jsou nepravdivé, klamavé, nebo zakrývají jiné skutečnosti a svádějí obviněného k odpovědi, kterou si vyslychající přeje slyšet a uvést do protokolu (kapciózní otázka). Dále vyslychající nesmí v otázkách uvádět skutečnosti, které mohou být zjištěny teprve z výpovědi obviněného (v danou chvíli nejsou ověřené), a tím aby mu sugestivně naznačoval, jakým způsobem má odpovědět. Tyto otázky mají negativní důsledek na důkazní hodnoty a výpověď obviněného se tak může blížit k nucené výpovědi, kterou by bez položení těchto otázek sám neučinil. Kapciózní i sugestivní otázky můžeme označit za nezákonné, a proto jejich pokládání může označit za absolutně neúčinné.³⁷

Při bližším pohledu na tuto problematiku nám musí být jasné, že tento druh výslechu musí být v praxi velice složité prokázat. Stává se, že policením orgán kapciózní a sugestivní otázky pokládá, avšak do protokolu se uvádí pouze odpovědi na ně, a to takovým způsobem, který vzbuzuje dojem, že obviněný protokolované skutečnosti spontánně uvedl. V případě, že obviněný nemá námítky proti obsahu protokolu, je později minimální šance k zjištění, že vyslychající položil, některou z těchto otázek. Pokud obviněný protokol o výpovědi podepíše bez jakýchkoliv námitek, pak prakticky není možnost odhalit takovéto pochybení policejního orgánu.³⁸

Tento problém se v praxi stává minimálně pokud je u výslechu přítomen obhájce obviněného, který by měl proti takovýmto otázkám vznést

³⁶ VANTUCH, Pavel. *Obhajoba obviněného: komentář*. 3. dopl. a přeprac. vyd. Praha: C.H. Beck, 2010, xv, Beckovy příručky pro právní praxi. ISBN 978-807-4003-219, s. 170.

³⁷ VANTUCH, Pavel. *Obhajoba obviněného: komentář*. 3. dopl. a přeprac. vyd. Praha: C.H. Beck, 2010, xv, Beckovy příručky pro právní praxi. ISBN 978-807-4003-219, s. 171.

³⁸ VANTUCH, Pavel. *Obhajoba obviněného: komentář*. 3. dopl. a přeprac. vyd. Praha: C.H. Beck, 2010, xv, Beckovy příručky pro právní praxi. ISBN 978-807-4003-219, s. 171

námítky a žádat doslovnou protokolaci. Proto je jednoznačně složitější situace obviněného, který se hájí sám a vzhledem k psychické náročnosti výslechu ani nemusí postřehnout, že jsou mu kladeny sugestivní či kapciózní otázky, ani to, že postup policejního orgánu je v rozporu se zákonem.³⁹

Výslech obviněného je jedním z důkazních prostředků jak stanoví trestní řád. Ale je-li výslech prováděn opakovaně jen za účelem, aby bylo dosaženo doznání obžalovaného – pak takové jednání můžeme označit za donucování k doznání.⁴⁰

Vina obviněného musí být prokázána na základě důkazů provedených v souladu s trestním řádem. Nelze usuzovat na vinu obviněného ze způsobu obhajoby, např. z toho, že obviněný záměrně vypovídá nepravdu, popírá určité skutečnosti nebo se snaží svést vyslychající orgány na falešnou stopu apod. Takový postup soudu by znamenal potlačování práva na obhajobu, byl by v rozporu s presumpcí nevinu a s vyhledávací zásadou uvedenou v § 2 odst. 5 (R 36/68-II).

Obviněný je oprávněn mít během výslechu poznámky, které si připravil, mohou mít buď heslovitou povahu, nebo se může jednat o delší, třeba i souvislý text obsahující texty většího rozsahu, které chce v širším či užším měřítku obviněný při své výpovědi uvést.⁴¹

Zvláštní formy dokazování

Konfrontace

³⁹ VANTUCH, Pavel. *Obhajoba obviněného: komentář*. 3. dopl. a přeprac. vyd. Praha: C.H. Beck, 2010, xv, Beckovy příručky pro právní praxi. ISBN 978-807-4003-219, s. 172

⁴⁰ R 38/68-I

⁴¹ VANTUCH, Pavel. *Obhajoba obviněného: komentář*. 3. dopl. a přeprac. vyd. Praha: C.H. Beck, 2010, xv, Beckovy příručky pro právní praxi. ISBN 978-807-4003-219, s. 173

Jedná se o zvláštní způsob dokazování, který se může provést až v případě, kdy každá z osob, jež mají být vystaveny konfrontaci, byla již v minulosti vyslechnuta. O výsledku je samozřejmě sepsán protokol. Během konfrontace se vyslýchaná osoba vyzve, aby druhé osobě vypověděla v přímé řeči své tvrzení o okolnostech, v nichž výpovědi konfrontovaných osob nesouhlasí. Dále je také možné, aby daná osoba uvedla další okolnosti, které s jejím tvrzením souvisejí a o kterých dosud nevypovídala. Osoby jsou postavené tvář v tvář a mohou si vzájemně klást otázky jen s předchozím souhlasem vyslychajícího.⁴²

V případě konfrontace platí ustanovení o výpovědi obviněného a o svědčích. Po skončení konfrontace je možné vyslechnout konfrontované osoby samostatně. Konfrontace je od 1. 1. 2002 zásadně prováděna jen v řízení před soudem. V řízení před podáním obžaloby lze konfrontaci provést jen pokud lze očekávat, že její provedení výrazněji přispěje k objasnění věci a stejného cíle nelze dosáhnout jinými prostředky.⁴³

Obviněný se je povinen ke konfrontaci dostavit, i za pomoci uložení pořádkové pokuty, nebo pokud odmítl při předchozím výslechu vypovídat. Ovšem při konfrontaci je také oprávněn odmítnout vypovídat.⁴⁴

Během konfrontace vyslechne policejní orgán obě konfrontované osoby, a to takovým způsobem, že každou z nich jednotlivě vyzve, aby vypověděla do očí druhé osobě svá tvrzení o okolnostech, v nichž původní výpovědi obou konfrontovaných nesouhlasí, a aby případně uvedla také další okolnosti, jež s jejím tvrzením souvisí. Po skončení výpovědi může klást policejní orgán konfrontovaným osobám otázky. Z hlediska obhajoby obviněného je vesměs

⁴² VANTUCH, Pavel. *Obhajoba obviněného: komentář*. 3. dopl. a přeprac. vyd. Praha: C.H. Beck, 2010, xv, Beckovy příručky pro právní praxi. ISBN 978-807-4003-219, s. 174

⁴³ VANTUCH, Pavel. *Obhajoba obviněného: komentář*. 3. dopl. a přeprac. vyd. Praha: C.H. Beck, 2010, xv, Beckovy příručky pro právní praxi. ISBN 978-807-4003-219, s. 175

⁴⁴ VANTUCH, Pavel. *Obhajoba obviněného: komentář*. 3. dopl. a přeprac. vyd. Praha: C.H. Beck, 2010, xv, Beckovy příručky pro právní praxi. ISBN 978-807-4003-219, s. 175

zdůrazňován význam jeho konfrontace se svědkem. V případě rozporů mezi jejich výpověďmi je tento význam velice důležitý.⁴⁵

Jako u výslechu konfrontaci je také oprávněn být přítomen obhájce, který může se svolením vyslychajícího klást konfrontovaným osobám otázky ve prospěch svého klienta. Konfrontace klade důraz na připravenost obhajoby. Jakýkoliv omyl by mohl mít během konfrontace nepříznivé následky.⁴⁶

Rekognice

Jedná se o zvláštní druh výslechu, jehož účelem je znovupoznání totožnosti nějaké osoby nebo věci. K provádění rekognice se vždy přibere aspoň jedna osoba, která není na věci zúčastněna⁴⁷.

Podezřelý, obviněný nebo svědek, mají poznat osobu nebo věc, kterou před rekognicí vnímali. Před rekognicí nesmí být poznávaná osoba ukázána poznávající osobě, tedy tomu, kdo ji znovupoznává, jinak by byly výsledky znehodnoceny⁴⁸. Při tomto výslechu se vyslychající zaměří na správnost vnímání podezřelého, obviněného nebo svědka, na jeho paměť, zrakové, sluchové a další schopnosti. V průběhu výslechu si může vyslychaná osoba ještě vybavit určité znaky a zvláštnosti osoby či věci, která mu bude později ukázána. Výslech má význam i pro výběr osob, mezi nimiž se podezřelý,

⁴⁵ VANTUCH, Pavel. *Obhajoba obviněného: komentář*. 3. dopl. a přeprac. vyd. Praha: C.H. Beck, 2010, xv, Beckovy příručky pro právní praxi. ISBN 978-807-4003-219, s. 175

⁴⁶ VANTUCH, Pavel. *Obhajoba obviněného: komentář*. 3. dopl. a přeprac. vyd. Praha: C.H. Beck, 2010, xv, Beckovy příručky pro právní praxi. ISBN 978-807-4003-219, s. 175

⁴⁷ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších

předpisů.

⁴⁸ FRYŠTÁK, M. Některé aspekty rekognice v praxi přípravného řízení a povinnost účasti obviněného jako poznávané osoby na ní. *Kriminalistika* [online]. 2004, č. 4 [cit. 2012-08-05]. Dostupné z: http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/casopisy/kriminalistika/2004/0404/frystak1_info.html

obviněný či svědek zařadí při rekognici, a to z hlediska věku, výšky, váhy, délky a úpravy vlasů a jiných markantů.⁴⁹

Jedná-li se o rekognici osoby, bude tato osoba obviněnému nebo svědkovi předvedena mezi dalšími, nejméně třemi osobami. Přitom tyto osoby se od sebe nesmí jakkoliv výrazně odlišovat. Poznávaná osoba se může sama zařadit mezi ostatní na libovolné místo. Obdobně toto bude platit i u případů, kdy se bude osoba poznávat podle hlasu. Poznávaná osoba může hovořit v jakémkoliv pořadí mezi ostatními. A samozřejmě všichni hovořící musejí mít obdobné hlasové vlastnosti.

Rekognici lze také provést podle fotografie. Tato metoda se ale používá, pokud není možné ukázat podobnou osobu. Fotografie se předloží podezřelému, obviněnému nebo svědkovi s obdobnými fotografiemi nejméně tří dalších osob. Tento postup ovšem nesmí bezprostředně předcházet rekognici ukázáním osoby. Rekognice osoby pouze na základě předložených fotografií může být použita pouze v případě, že např. osoba, která by měla být podezřelému, obviněnému nebo svědkovi ukázána mezi jinými osobami, dosud nebyla policejními orgány zjištěna.⁵⁰

Dále bych uvedla, že pro rekognici platí ustanovení o výpovědi obviněného a svědka. Rekognice je úkonem zásadně neopakovatelným⁵¹, a z tohoto důvodu musí být vyslychajícím co nejkvalitněji připravena.⁵²

Otázkou je, zda má obviněný povinnost strpět tento úkon? Zde bych se asi ztotožnila s názorem Prof. JUDr. Miroslava Protivinského, Dr.Sc., který tvrdí následující. Odmítne-li obviněný strpět rekogniční úkon, může mu být také uložena pořádková pokuta, neboť rekognice je identifikační úkon, kterým se zjišťuje, zda je osoba totožná s osobou vnímanou v souvislosti s trestným

⁴⁹ VANTUCH, Pavel. *Obhajoba obviněného: komentář*. 3. dopl. a přeprac. vyd. Praha: C.H. Beck, 2010, xv, Beckovy příručky pro právní praxi. ISBN 978-807-4003-219, s. 176

⁵⁰ VANTUCH, Pavel. *Obhajoba obviněného: komentář*. 3. dopl. a přeprac. vyd. Praha: C.H. Beck, 2010, xv, Beckovy příručky pro právní praxi. ISBN 978-807-4003-219, s. 177

⁵¹ R 54/90

⁵² VANTUCH, Pavel. *Obhajoba obviněného: komentář*. 3. dopl. a přeprac. vyd. Praha: C.H. Beck, 2010, xv, Beckovy příručky pro právní praxi. ISBN 978-807-4003-219, s. 177

činem (§ 144 odst. 3 Tr.Ř.), a obviněný je vždy povinen strpět úkony potřebné k tomu, aby se zjistila jeho totožnost (§ 93 odst. 3 Tr.Ř.)⁵³.

Vyšetřovací pokus

Vyšetřovací pokus neboli experiment chápeme jako úkon, k němuž se přistupuje v za předpokladu, že vznikne určitá pochybnost o možnosti nebo nemožnosti existence nějaké skutečnosti. To se provádí za pomoci vyšetřovacího pokusu v uměle vytvořených podmínkách maximálně shodných s těmi, za nichž došlo k vyšetřované události, a v podmínkách vědomě experimentálně měněných. Vyšetřovací pokus může být součástí rekonstrukce. Účelem tohoto úkonu je ověřit nebo upřesnit, jestli se určitá skutečnost, která je významná pro trestní řízení stala určitým způsobem a za určitých podmínek. Vyšetřovací pokus může být v trestním řízení důkazem pouze tehdy, když je vykonán za podmínek stanovených zákonem a je o něm sepsán protokol.⁵⁴

Rekonstrukce se může uskutečnit jen v případě aktivní účasti obviněného (či svědka nebo poškozeného), tak vyšetřovací pokus se může uskutečnit i za jeho aktivní nebo pasivní pasivní účasti. V případě aktivní účasti je nutné jej poučit ve smyslu příslušných ustanovení trestního řádu jako ohledně jeho výsledku.⁵⁵

⁵³ PROTIVINSKÝ, M. Pro jaký výklad rekonstrukce se máme angažovat?. *Kriminalistika: Čtvrtletník pro kriminalistickou teorii a praxi* [online]. 2006, č. 4 [cit. 2012-08-4]. Dostupné z: <http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/casopisy/kriminalistika/2006/04/frystak.pdf>

⁵⁴ VANTUCH, Pavel. *Obhajoba obviněného: komentář*. 3. dopl. a přeprac. vyd. Praha: C.H. Beck, 2010, xv, Beckovy příručky pro právní praxi. ISBN 978-807-4003-219, s. 178

⁵⁵ VANTUCH, Pavel. *Obhajoba obviněného: komentář*. 3. dopl. a přeprac. vyd. Praha: C.H. Beck, 2010, xv, Beckovy příručky pro právní praxi. ISBN 978-807-4003-219, s. 178

Rekonstrukce trestného činu

Jedná se o úkon, který zachycuje určitý souvislý celek jednání obviněného, na jehož základě dochází k obnově původní situace a okolností, za kterých byl trestný čin spáchán, nebo k němu mají podstatný vztah. Za tím účelem jsou obnoveny původní podmínky předchozí události, celkovou případně dílčí situaci a skutkové okolnosti případu, a to přímo na místě, kde k nim v minulosti došlo.⁵⁶

Prověрка na místě

Tento způsob dokazování se koná, v případě je-li zapotřebí při osobní přítomnosti podezřelého, obviněného nebo svědka doplnit nebo upřesnit údaje důležité pro trestní řízení, které se vztahují k určitému místu. Na postup při prověrci na místě se přiměřeně užíje ustanovení o vyšetřovacím pokusu.⁵⁷

Policejní orgán může během dokazování uskutečňuje prověrci na místě. Jedná se o úkon, při kterém podezřelý, obviněný nebo svědek doplňuje nebo upřesňuje údaje, ukazuje místa a objekty bezprostředně související s vyšetřovaným případem. Účelem prověrci je porovnat místa a skutečnosti, které uvedl při výslechu, se situací na konkrétním místě a získání nových faktů nebo zajištění dalších předmětných důkazů.⁵⁸

Taktika a stádia výslechu

⁵⁶ VANTUCH, Pavel. *Obhajoba obviněného: komentář*. 3. dopl. a přeprac. vyd. Praha: C.H. Beck, 2010, xv, Beckovy příručky pro právní praxi. ISBN 978-807-4003-219, s. 178

⁵⁷ VANTUCH, Pavel. *Obhajoba obviněného: komentář*. 3. dopl. a přeprac. vyd. Praha: C.H. Beck, 2010, xv, Beckovy příručky pro právní praxi. ISBN 978-807-4003-219, s. 178

⁵⁸ VANTUCH, Pavel. *Obhajoba obviněného: komentář*. 3. dopl. a přeprac. vyd. Praha: C.H. Beck, 2010, xv, Beckovy příručky pro právní praxi. ISBN 978-807-4003-219, s. 179

Hlavním účelem výslechu je získání úplné a pravdivé výpovědi. Samotné získávání se děje na základě systému taktických postupů. Jako základní technické postupy bych jmenovala:

1. formování psychologického kontaktu;
2. analýza výpovědi v průběhu výslechu,
3. pomoc vyslychanému k překonání zdánlivě zapomenutého a subjektivních nedostatků reprodukce,
4. psychologické působení na lživě vypovídajícího za účelem získání pravdivé výpovědi.⁵⁹

Stadia výslechu

Podle trestního řádu rozlišujeme tři stadia výslechu - úvodní stadium, stadium souvislého líčení (také označované jako monolog), stadium otázek a odpovědí (označované

jako dialog).⁶⁰

Úvodní stadium

Před samotným výslechem by mělo dojít ke splnění procesních formalit během výslechu jako je ověření totožnosti vyslychaného, poučení o právech a povinnostech podle jejího procesního postavení, případně utajení totožnosti svědka a poslední seznámení s předmětem výslechu. Těmito prostředky se vyslychající vytváří:

⁵⁹ MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika. 2.*, přeprac. a dopl.vyd. Praha: C. H. Beck, 2004, 606 s. ISBN 80-717-9878-9, s. 327.

⁶⁰ MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika. 2.*, přeprac. a dopl.vyd. Praha: C. H. Beck, 2004, 606 s. ISBN 80-717-9878-9, s. 327.

- úsudek o osobě a osobnosti vyslýchaného,
- zjištění o postoji vyslýchaného k předmětu věci,
- zjištění postoje vyslýchaného k samostatnému výslechu,
- názor o vztahu vyslýchaného a dalšími zainteresovanými osobami,
- názor na nutnost utajit totožnost a podobu svědka (ve smyslu § 55odst. 2 Tr. Ř)
- psychologický kontakt mezi vyslychajícím a vyslychaným.⁶¹

Jako jedním z nedůležitějších aspektů je vytváření psychologického kontaktu mezi vyslychajícím a vyslychaným, který spočívá v působení na psychiku vyslychaného, aby učinil pravdivou a úplnou výpověď. Účelem je tedy během výslechu vytvořit atmosféru, která evokuje ve vyslychaném potřebu vypovídat pravdivě vypovídat a tuto potřebu realizovat.⁶²

K navázání kontaktu především přispívá:

- slušné chování vyslychajícího a jeho korektní vystupování a také úprava zevnějšku vyslychajícího
- posouzení a pochopení aktuální situace vyslychaného (zda on či jeho rodina je v ohrožení),
- vhodné výslechové prostředí,

⁶¹ MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika. 2.*, přeprac. a dopl.vyd. Praha: C. H. Beck, 2004, 606 s. ISBN 80-717-9878-9, s. 328.

⁶² MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika. 2.*, přeprac. a dopl.vyd. Praha: C. H. Beck, 2004, 606 s. ISBN 80-717-9878-9, s. 328.

- seznámení vyslychaného s předmětem výslechu, jeho procesním postavení (a z toho plynou určitá práva a povinnosti),
- vhodný psychologický přístup vzhledem k osobě vyslychaného.⁶³

Pokud se vyslychajícímu nepodaří vytvořit psychologický kontakt s vyslychaným. Mluvíme pak o psychologickém střetu. Vyslychající je silně motivován nevypovídat či vypovídat nepravdivě.⁶⁴

Stadium samostatného líčení

Stadium samostatného líčení začíná okamžikem, kdy je po poučení a seznámení s předmětem výslechu je vyslychaný vyzván, aby uvedl co mu je v předmětné věci známo.⁶⁵

Jedná se o souvislou spontánní výpověď vyslychaného, kde by měl uvést vše co je mu ve věci známo bez zásahů vyslychajícího. Záleží jen na vyslychaném, aby uvedl to, co považuje za důležité. Co osoba vnímala nebo co se dozvěděla od jiných osob.⁶⁶

Pokud se jedná o osobu v procesním postavení obviněného, pak je osoba oprávněna se souvisle vyjádřit ke sdělenému obvinění, ke všem skutečnostem kladeným jí za vinu a důkazům.⁶⁷

Monolog vyslychaného by neměl být přerušován pokud zjevně neodbočuje od tématu. Na druhou stranu nic nebrání tomu, aby byl

⁶³ MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika. 2.*, přeprac. a dopl.vyd. Praha: C. H. Beck, 2004, 606 s. ISBN 80-717-9878-9, s. 328.

⁶⁴ MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika. 2.*, přeprac. a dopl.vyd. Praha: C. H. Beck, 2004, 606 s. ISBN 80-717-9878-9, s. 328

⁶⁵ MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika. 2.*, přeprac. a dopl.vyd. Praha: C. H. Beck, 2004, 606 s. ISBN 80-717-9878-9, s. 328

⁶⁶ MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika. 2.*, přeprac. a dopl.vyd. Praha: C. H. Beck, 2004, 606 s. ISBN 80-717-9878-9, s. 328.

⁶⁷ MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika. 2.*, přeprac. a dopl.vyd. Praha: C. H. Beck, 2004, 606 s. ISBN 80-717-9878-9, s. 329.

vyslýcháný požádán, aby některé části blíže popsal, uvedl podmínky vnímání nebo zdroje informací.⁶⁸

Z hlediska taktiky výslechu je pro vyslýchajícího klíčové analyzovat výpověď v průběhu výslechu, protože tento způsob mu umožňuje:

- zajistit a podchytit rozpory ve výpovědi,
- zajistit a podchytit rozpory mezi výpovědí a důkazy,
- zjistit neúplnost výpovědi,
- zjistit a podchytit informace uváděné vyslýcháným, které mu neměly být známé,
- učinit závěr, že vyslýcháný chce/nechce podat objektivní výpověď,
- zvolit adekvátní taktické postupy pro další stadium výslechu za účelem získání úplné a věrohodné výpovědi.⁶⁹

Protokolace se v této části výpovědi provádí buď po určitých částech nebo až po skončení výpovědi na základě poznámek vytvořených vyslýchajícím.⁷⁰

Stadium otázek a odpovědí

Ve stadiu souvislé výpovědi byl klíčový monolog a pro stadium otázek a odpovědí je klíčový dialog. Výslech tudíž probíhá kladením otázek a

⁶⁸ MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika. 2.*, přeprac. a dopl.vyd. Praha: C. H. Beck, 2004, 606 s. ISBN 80-717-9878-9, s. 329.

⁶⁹ MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika. 2.*, přeprac. a dopl.vyd. Praha: C. H. Beck, 2004, 606 s. ISBN 80-717-9878-9, s. 329.

⁷⁰ MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika. 2.*, přeprac. a dopl.vyd. Praha: C. H. Beck, 2004, 606 s. ISBN 80-717-9878-9, s. 329

získáváním odpovědí na ně. Dialogem se výpověď doplňuje, konkretizuje, detailizuje a prověřuje.⁷¹

Cílem dialogu, je podle druhu výslechové situace, napomoci k překonání subjektivního nedostatku reprodukce a chybných vzpomínek, nebo působení na lživě vypovídající osobu. V tomto stadiu je klíčová úloha vyslychajícího, protože se aktivně podílí na výsledku – klade otázky, předkládá důkazy, podílí se na formování výpovědi vyslychaného. Ovšem na druhou stranu nesmí vyslychanému klást otázky kapsiozní nebo sugestivní, případně takové otázky v nichž je obsažena odpověď.

Typické výslechové situace

V praxi se můžeme setkat se třemi typickými situacemi, které nastávají během výslechu.

1. Vyslychaná osoba chce vypovídat pravdu, pravdivě vypovídá a její výpověď je relativně úplná,
2. vyslychaná osoba chce vypovídat pravdu, ale její odpověď je nepřesná neúplná a v některých epizodách je v rozporu s objektivně zjištěnými fakty,
3. vyslychaná osoba nechce pravdivě vypovídat a pravdivě nevypovídá.

První typická výslechová situace je nejvýhodnější. Na vyslychajícího klade především nároky v oblasti kontroly úplnosti a přesnosti výpovědi. Pokud jsou zjištěny určité nejasnosti pak vyslychající na ně upozorní a požádá vyslychaného o upřesnění určitých faktů.

Druhá typická výslechová situace by se dala charakterizovat jako výslech mýlící se osoby. Výpověď se totiž odlišuje od zjištěných faktů, není přesná a navenek se jeví jako nevěrohodná. Jedná se o mylné vzpomínky a

⁷¹ MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika. 2.*, přeprac. a dopl.vyd. Praha: C. H. Beck, 2004, 606 s. ISBN 80-717-9878-9, s. 329

zdánlivě zapomenutá fakta. Z psychologického hlediska se jedná o deformaci informací ve vědomí člověka, vyslychající pomocí psychologického kontaktu a taktických postupů pomůže vyslychanému k překonání zdánlivě zapomenutého, subjektivních nedostatků reprodukce a chybných vzpomínek.

Jako taktické postupy bych uvedla, že vyslychající nebo ihned přerušovat monolog vyslychajícího. Pomoc by prakticky vyslychající neměl postřehnout, rozhodně by neměla být sugestivní a navádějíci. Dle odborné literatury se nedoporučuje žádat vyslychaného, aby se vyjadřoval pouze k vyšetřované věci, pouze pokud zjevně odbočuje od předmětu výslechu, a to víceméně chronologicky a podrobně.⁷²

Třetí typická výslechová situace by se dala označit jako nejsložitější. Především z důvodu, že nedošlo k navázání psychologického kontaktu a situace má konfliktní charakter a v těchto případech používá vyslychající taktické postupy psychologického působení na lživě vypovídajícího za účelem získání pravdivé výpovědi. Pod psychologickým působením si můžeme představit působení na city a rozum vyslychaného. Toto jednání by ovšem mělo být v mezích zákona a etiky. Je také třeba zahrnout postupy, které jsou založeny na klamání vyslychaného nebo na zjevném či skrytém psychickém či fyzickém násilí. K psychologickému působení bych uvedla tyto postupy:

- odhalení, objasnění a odstranění příčin motivující lživou výpověď,
- stimulování kladných odpovědí vyslychaného,
- využití emocionálního napětí vyslychaného,
- využití vnitřních rozporů výpovědi a rozporů mezi výpovědí a jinými důkazy,
- využití reflexivních úvah lživě vypovídajícího.⁷³

⁷² MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika. 2.*, přeprac. a dopl.vyd. Praha: C. H. Beck, 2004, 606 s. ISBN 80-717-9878-9, s. 330.

⁷³ MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika. 2.*, přeprac. a dopl.vyd. Praha: C. H. Beck, 2004, 606 s. ISBN 80-717-9878-9, s. 330.

Odhalení, objasnění a odstranění příčin motivující lživou výpověď

Pokud vyslýchaný lže, děje se tak na základě motivu. Vyslychající si na základě psychologické analýzy výpovědi a analýzy získaných důkazů a informací vytvoří hypotézu o motivu lživé výpovědi. Hypotézu je nutné prověřit a také zkoumat, zda její motiv lze odstranit. Jsou-li příčiny motivu odstranitelné, pokusí se tak vyslýchaný provést a tímto odstranit motiv, na jehož základě vyslychající podává lživou výpověď.⁷⁴

Ne všechny příčiny lživé motivace lze odstranit. Předně se musí dojít k úplné důvěře ve vyslychajícího ve vyslychaného. Jako nápomoc může sloužit utajení totožnosti svědka. Další motivy, které vedou vyslychaného k lživé výpovědi je strach, strach z odpovědnosti a lítost.⁷⁵

Stimulování kladných odpovědí vyslychaného

Aby mohl vyslychající provést tento postup, musí znát osobnost vyslychaného, zejména žebříček jeho vyslychaných hodnot, morálních a charakterových vlastností. Vyslychající zaujímá taktický postup spočívající ve vyvolání a využití morálního hodnocení nesprávného jednání a zaujaté pozice samotným vyslychaným. Na straně vyslychaného vzniká konflikt na straně jedné mezi jeho právním vědomím nebo morálkou a na straně druhé mezi jeho konkrétním postojem a jednáním. Úloha vyslychajícího poté spočívá v tom, že se snaží posílit kladné vlastnosti vyslychaného, které by přebily jeho motiv k lživé výpovědi.⁷⁶

⁷⁴ MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika. 2.*, přeprac. a dopl.vyd. Praha: C. H. Beck, 2004, 606 s. ISBN 80-717-9878-9, s. 331.

⁷⁵ MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika. 2.*, přeprac. a dopl.vyd. Praha: C. H. Beck, 2004, 606 s. ISBN 80-717-9878-9, s. 331

⁷⁶ MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika. 2.*, přeprac. a dopl.vyd. Praha: C. H. Beck, 2004, 606 s. ISBN 80-717-9878-9, s. 331.

Využití emocionálního napětí vyslychaného

Ve většině případů by se dalo říci, že každý duševně zdravý jedinec, který se dopustil protispolečenského jednání, se nachází v rozpoložení duševního napětí. To se samozřejmě vztahuje i na osoby, které se byly takovému jednání přítomny nebo vystaveny. Už sama o sobě skutečnost, že osoba musí vypovídat před orgány činné v trestním řízení, s sebou nese určité emoční vypětí.⁷⁷

U lživě vypovídajícího se emoční vypětí ještě zvyšuje a v některých případech může vyslychaný dojít k závěru, že pravdivá výpověď jeho emoční vypětí sníží. V praxi se často stává, že vyslychaný nejdříve pod emočním vypětím učiní pravdivou výpověď, kterou se v následujících dnech snaží odvolat. V těchto případech by měl vyslychající vytvořit u vyslychaného psychickou bariéru, která by měla zabránit odvolat učiněnou výpověď. Bezprostředně po výpovědi by měl zajistit důkazy a ověřit skutečnosti, o kterých vyslychaný hovořil.⁷⁸

Využití vnitřních rozporů výpovědí a rozporů mezi výpovědí a jinými důkazy

Tento taktický postup je založen na systému logických operací. Což spočívá v podrobné protokolaci výpovědi a její pečlivé analýze. Vyslychaný se snaží lživě vypovídat a tímto se dostává do závažných rozporů. Pokud jsou mu rozpory předloženy jeho emoční napětí vzrůstá. Dále také vyslychaný musí dojít k závěru, že výpověď vyslychaného je značně nevěrohodná a nepřesvědčivá. V tomto případě se doporučuje, aby byl vyslychaný upozorněn

⁷⁷ MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika. 2.*, přeprac. a dopl.vyd. Praha: C. H. Beck, 2004, 606 s. ISBN 80-717-9878-9, s. 331.

⁷⁸ MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika. 2.*, přeprac. a dopl.vyd. Praha: C. H. Beck, 2004, 606 s. ISBN 80-717-9878-9, s. 331

na neúčelnost a neudržitelnost lživé pozice a je mu doporučeno, aby začal vypovídat pravdivě.⁷⁹

Vyslýchaný psychologicky působí na vyslýchaného tím, že mu předkládá rozpory jeho výpovědi s dosud zjištěnými fakty, ale nedává mu najevo, k jakým závěrům došel. Pouze překládá tvrzení vyslýchaného a k nim do protipólu, předkládá objektivně zjištěná fakta, která vyvrací výpověď vyslýchaného.⁸⁰

Je nutné, aby výpověď vyslýchaného byla řádně prověřena a před předložením rozporu ve výpovědi by měl být vyslýchaný dotázán, zda na výpovědi trvá. Předkládání důkazů o rozporu by mělo probíhat obezřetně, jsou doporučeny tyto způsoby:

- předkládání důkazů v logickém sledu,
- předkládání důkazů narůstající síly,
- předkládání pouze rozhodujících důkazů,
- předkládání celého souboru důkazů.⁸¹

K umocnění důkazů také vede ve vhodných případech demonstrace předkládaných důkazů na místě činu, na místě nálezu či místě zjištění.⁸²

Využití reflexivních úvah lživě vypovídajícího

⁷⁹ MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika. 2.*, přeprac. a dopl.vyd. Praha: C. H. Beck, 2004, 606 s. ISBN 80-717-9878-9, s. 332.

⁸⁰ MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika. 2.*, přeprac. a dopl.vyd. Praha: C. H. Beck, 2004, 606 s. ISBN 80-717-9878-9, s. 332.

⁸¹ MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika. 2.*, přeprac. a dopl.vyd. Praha: C. H. Beck, 2004, 606 s. ISBN 80-717-9878-9, s. 332.

⁸² MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika. 2.*, přeprac. a dopl.vyd. Praha: C. H. Beck, 2004, 606 s. ISBN 80-717-9878-9, s. 332.

Taktiku využívající reflexivních úvah lživě vypovídajícího lze využít v případech, kdy je vyslýchaný silně zainteresován na výsledku procesu poznání předmětné události. Smysl tohoto taktického postupu spočívá ve vytvoření myšlenkové úlohy, kterou lživě vypovídající ze své vůle nemusí, ale chce řešit. Typické myšlenkové úlohy lze rozdělit do dvou relativně samostatných skupin.⁸³

Typické myšlenkové úlohy bezprostředně před výslechem:

- Myšlenková úloha, kterou může vyslýchaný řešit na základě navozených asociací tak, nastoupení lživé pozice je z morálního či etického hlediska nemožné nebo z jiného hlediska neúčelné a rozhodne se proto vypovídat pravdu.
- Myšlenkovou úlohu, kterou může vyslýchaný řešit na základě nedostatečně opodstatněných představ o množství a důležitosti shromážděných informací, svědčících o lživosti jeho výpovědi tak, že nastoupení lživé pozice se jeví morálně neúnosné nebo neúčelné.⁸⁴

Typické myšlenkové úlohy v průběhu výslechu:

- Myšlenková úloha, kterou může vyslýchaný řešit na základě navozených asociací tak, že setrvání na pozici lživé výpovědi je neúčelné a neudržitelné vzhledem k významu informací, svědčících o lživosti výpovědi a vzhledem k informovanosti vyslychajícího.
- Myšlenkovou úlohu, kterou může lživě vypovídající řešit na základě rozporu mezi fakty tak, že setrvání na lživé výpovědi je neúčelné vzhledem

⁸³ MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika. 2.*, přeprac. a dopl.vyd. Praha: C. H. Beck, 2004, 606 s. ISBN 80-717-9878-9, s. 332

⁸⁴ MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika. 2.*, přeprac. a dopl.vyd. Praha: C. H. Beck, 2004, 606 s. ISBN 80-717-9878-9, s. 332

k informovanosti vyslychajícího a vzhledem k významu důkazů svědčících o lživosti jeho výpovědi.⁸⁵

Na základě těchto myšlenkových úloh může vyslychající vytvořit celou mnoho myšlenkových úloh s ohledem na zvláštnosti vyšetřování události. Myšlenkové úlohy by měly dodržovat určité mantinely – jako jsou požadavky trestního řádu a profesní etiky.⁸⁶

Specifika výslechu v přípravném řízení

Obecně k dokazování během jednotlivých stádií trestního řízení, se zaměřením na řízení přípravné

Trestní řízení můžeme dělit na dvě základní části. Jednak řízení přípravné, které se má zaměřit ve většině projednávaných věcí především na vyhledávání potencionálních důkazů, jejich provedení (nikoliv opakování) by mělo proběhnout až před soudem⁸⁷. A jednak řízení před soudem, tedy předběžné projednání obžaloby, hlavní líčení a řízení o opravných prostředcích. Dokazování v každém stádiu trestního řízení má svá specifika, přesto ale obecné principy jsou neměnné.

Z hlediska stádií trestního řízení lze rozčlenit důkazy na:

⁸⁵ MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika. 2.*, přeprac. a dopl.vyd. Praha: C. H. Beck, 2004, 606 s. ISBN 80-717-9878-9, s. 332.

⁸⁶ MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika. 2.*, přeprac. a dopl.vyd. Praha: C. H. Beck, 2004, 606 s. ISBN 80-717-9878-9, s. 332.

⁸⁷ BEZOUŠKA, Petr. Přípravné řízení po novele. In: www.juristic.cz [online]. 2001 [cit. 2012-08-14].

- I. Důkazy, které lze použít jako podklad rozhodování jen/těž v řízení přípravném,
- II. Důkazy, které lze za stejným účelem použít v řízení před soudem⁸⁸.

Dokazování v řízení přípravném

Přípravné řízení definuje § 12 odst. 10 Tr.ř. jako úsek řízení od sepsání záznamu o zahájení úkonů trestního řízení nebo provedení neodkladných a neopakovatelných úkonů, které mu bezprostředně předcházejí, a nebyly-li tyto úkony provedeny, od zahájení trestního stíhání do podání obžaloby, postoupení věci jinému orgánu nebo zastavení trestního stíhání, anebo do rozhodnutí či vzniku jiné skutečnosti, jež mají účinky zastavení trestního stíhání před podáním obžaloby, zahrnující objasňování a prověřování skutečností nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin, a vyšetřování. Tato definice bude ovšem dle velké novely trestního řádu, která nabývá účinnosti dnem 1.9.2012 doplněna o nový procesní institut. Jedná se o tzv. dohodu o vině a trestu mezi obviněným a státním zástupcem. Novela definice přípravného řízení bude znít takto: řízení od sepsání záznamu o zahájení úkonů trestního řízení nebo provedení neodkladných a neopakovatelných úkonů, které mu bezprostředně předcházejí, a nebyly-li tyto úkony provedeny, od zahájení trestního stíhání do podání obžaloby, návrhu na schválení dohody o vině a trestu, postoupení věci jinému orgánu, zastavení trestního stíhání, nebo rozhodnutí či vzniku jiné skutečnosti, jež mají účinky zastavení trestního stíhání před podáním obžalob, anebo do jiného rozhodnutí ukončujícího přípravné řízení, zahrnující objasňování a prověřování skutečností nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin, a vyšetřování.

Zavedení tohoto institutu vysvětluje důvodová zpráva tak, že „po vzoru zahraničních úprav se navrhuje i u nás zakotvit do trestního procesu institut dohody o vině a trestu, jehož hlavním cílem je zjednodušení a hospodárnost trestního řízení a snížení počtu věcí, které soud projednává v klasickém hlavním líčení. Jedná se o nový

⁸⁸ CÍSAŘOVÁ, Dagmar. Trestní právo procesní. 4. aktualiz. a přeprac. vyd. Praha: Linde, 2006, 871 s. Vysokoškolské právnícké učebnice. ISBN 80-720-1594-X.

zvláštní způsob skončení řízení, který by měl efektivně doplnit stávající možnosti skončit trestní řízení odklonem nebo vydáním trestního příkazu“. Pokud dojde k dohodě, koná se před soudem veřejné zasedání, při kterém může dojít k několika různým závěrům. Těmi jsou jednak odmítnutí dohody pro závažné procesní důvody, jednak neschválení dohody pro taxativně vymezené důvody. V takovémto případě se věc vrací opět do přípravného řízení s možností sjednání dohody nové. Pokud soud dohodu schválí, vydá na jejím základě odsuzující rozsudek.

K tomu, aby mohla být tato dohoda uzavřena, je nutné splnění dvou podmínek, a to kumulativní. Jednak obviněný musí prohlásit, že spáchal skutek, pro který je stíhán. A jednak na základě dosud provedených důkazů a dalších výsledků přípravného řízení nejsou důvodné pochybnosti o pravdivosti prohlášení viny obviněným⁸⁹.

Ustanovení o dohodě o vině a trestu jsou dále upravena v části druhé Tr.ř., která se týká přípravného řízení. Konkrétně pak v § 175a,b TR.ř.

Přípravné řízení plní 4 hlavní funkce:

- 1) Vyhledávací – hledají se zde skryté informace o spáchaných trestných činech
- 2) Fixační – podchycují se pomíjivé důkazy pro následující soudní řízení, aby se předešlo jejich zničení nebo poškození
- 3) Verifikační – neboli filtrační, jehož účelem je, aby nebyly před soud stavěny osoby, u nichž podezření ze spáchání trestného činu není dostatečně odůvodněno
- 4) Odklonnou – pokud byl spáchán čin nepřilíš závažné kriminality, vyřešit problém vyřízení věci v hlavním líčení formou odklonnou, tj. zastavením trestního stíhání a

⁸⁹ Důvodová zpráva k vládnímu návrhu na vydání zákona, kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony. Sněmovní tisk 335 [online]. Praha : Parlament ČR. Poslanecká sněmovna, 6. volební období, od 2010. [cit. 2. srpna 2012]. Dostupné z: <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=335&CT1=0>>.

narovnáním (o těchto způsobech řízení může státní zástupce rozhodnout již v přípravném řízení)⁹⁰.

Přípravné řízení předchází soudnímu řízení a tím významně ovlivňuje jeho průběh. Především si musíme uvědomit, že řízení před soudem se zahajuje na podkladech obžaloby a také se vychází ze spisů z přípravného řízení. Výsledky přípravného řízení významně určují obsah a řízení před soudem, přičemž soud je oprávněn rozhodovat jen o skutku, který je uveden v žalobním návrhu. Zároveň ale platí, že v přípravném řízení se neshromažďují všechny důkazy ve věci, ale dokazování je vedeno jen v tom rozsahu, který je nezbytný pro rozhodnutí, zda má být podána obžaloba, nebo zda je na místě jiné vyřízení věci⁹¹.

Přípravné řízení můžeme rozdělit do několika forem, které se od sebe liší mimo jiné právě dokazováním a jeho rozsahem. Tyto formy v současné době jsou:

Standardní přípravné řízení, upravené v § 160-167 Tr.Ř.

Toto řízení se koná u těch trestných činů, o kterých v prvním stupni rozhoduje okresní soud. Výsledkem tohoto řízení je pak zahájení trestního stíhání, nebo odložení nebo jiné vyřízení věci podle § 159a Tr.Ř., nebo předání věci příslušnému orgánu podle § 162 Tr.Ř.

Rozšířené přípravné řízení, upraveno v § 168 – 170 Tr.Ř.

Podmínkou, aby mohlo být toto vyšetřování použito je trestný čin, o kterém bude v prvním stupni rozhodovat krajský soud. Koná se, pokud na zákon stanoví

⁹⁰ VANTUCH, Pavel. *Obhajoba obviněného*. 3. dopl. a přeprac. vyd. Praha: C.H. Beck, 2010, Beckovy příručky pro právní praxi. ISBN 978-807-4003-219, s. 126

⁹¹ Růžička, M. *Přípravné řízení a stadium projednání trestní věci v řízení před soudem*. Praha : LexisNexis, 2005, s. 125

trest odnětí svobody, jehož dolní hranice činí nejméně pět let, nebo pokud za ně lze uložit výjimečný trest a dále o těch trestných činech, jejichž dolní hranice trestu odnětí svobody je nižší podle § 17 TR⁹².

Zkrácené přípravné řízení, § 179a – f

Jedná se o zvláštní formu přípravného řízení, které bylo do našeho právního řádu zavedeno novelou č. 265/2001 Sb. V tomto řízení bude o trestném činu rozhodovat v prvním stupni okresní soud a musí se jednat o takový trestný čin, za který zákon stanovuje trest odnětí svobody s horní hranicí pěti let. Tedy řízení pro méně závažné trestné činy. Tato právní úprava platí od 1. 1. 2012, kterou přinesl zákon č. 459/2011 Sb. Do této doby byly onou hranicí tři roky. Důvodem pro zavedení takové změny do TR byla skutečnost, že po přijetí nového trestního zákoníku, který u jinak poměrně běžné kriminality mnohdy zvýšil u kvalifikovaných skutkových podstat sazby na 4 roky (u vyšších odstavců), a tím se využitelnost zkráceného řízení poněkud zproblematovala a hrozilo, že se podíl věcí řešených formou tohoto institutu výrazně sníží⁹³.

Dalšími podmínkami, jež musí být splněny alternativně, aby se mohlo konat zkrácené přípravné řízení, jsou:

- a) podezřelý byl přistižen při činu nebo bezprostředně poté
- b) v průběhu prověřování trestního oznámení nebo jiného podnětu k trestnímu stíhání byly zjištěny skutečnosti, jinak odůvodňující zahájení trestního stíhání a lze očekávat, že podezřelého bude možné ve lhůtě uvedené v § 179b odst. 4 postavit před soud⁹⁴.

⁹² VĚŽENSKÝ, Jan. Realizace práva na obhajobu v přípravném řízení. Brno, 2011/2012. Diplomová práce. Právnická fakulta Masarykovy univerzity.

⁹³ Důvodová zpráva k vládnímu návrhu na vydání zákona, kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony. Sněmovní tisk 335 [online]. Praha: Parlament ČR. Poslanecká sněmovna, 6. volební období, od 2010. [cit. 2. srpna 2012]. Dostupné z: <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=335&CT1=0>>.

⁹⁴ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů.

Touto lhůtou jsou dle zákona dva týdny od chvíle, kdy podezřelému byl oznámen důvod, proč je považován za podezřelého. I v praxi tento institut celkem dobře funguje a přispívá ke zkrácení trestního řízení.

Kromě výše zmíněného dělení přípravného řízení existuje i jiné, pro dokazování v přípravném řízení mnohem podstatnější. Jedná se o fázi prověřování a fázi vyšetřování.

Dokazování ve fázi prověřování

Má – li policejní orgán důvodné podezření, že byl spáchán trestný čin, je povinen o tomto sepsat záznam a uvést důvod, pro který zahajuje trestní řízení. Výrok usnesení o zahájení trestního řízení musí obsahovat popis skutku, ze kterého je tato osoba obviněna, aby nemohl být zaměněn s jiným, zákonné označení trestného činu, který je v tomto skutku spatřován⁹⁵. Ve lhůtě 48 hodin je povinen doručit opis usnesení o zahájení trestního stíhání státnímu zástupci.

§ 158 odst. 3 uvádí demonstrativní výčet úkonů, který je policejní orgán provádět v průběhu vyšetřování. Jsou jimi:

- a) vyžadovat vysvětlení od fyzických a právnických osob a státních orgánů,
- b) vyžadovat odborné vyjádření od příslušných orgánů, a je-li toho pro posouzení věci třeba, též znalecké posudky,
- c) obstarávat potřebné podklady, zejména spisy a jiné písemné materiály,
- d) provádět ohledání věci a místa činu,
- e) vyžadovat za podmínek uvedených v § 114 provedení zkoušky krve nebo jiného podobného úkonu, včetně odběru potřebného biologického

⁹⁵ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů.

materiálu,

- f) pořizovat zvukové a obrazové záznamy osob, za podmínek stanovených v § 114 snímat daktyloskopické otisky, provádět osobou téhož pohlaví nebo lékařem prohlídku těla a jeho zevní měření, jestliže je to nutné ke zjištění totožnosti osoby nebo ke zjištění a zachycení stop nebo následků činu,
- g) za podmínek stanovených v § 76 zadržet podezřelou osobu,
- h) za podmínek stanovených v § 78 až 81 činit rozhodnutí a opatření v těchto ustanoveních naznačená,
- i) způsobem uvedeným v hlavě čtvrté provádět neodkladné nebo neopakovatelné úkony, pokud podle tohoto zákona jejich provedení nepatří do výlučné pravomoci jiného orgánu činného v trestním řízení⁹⁶.

Kromě těchto úkonů je policejní orgán oprávněn použít i operativně pátrací prostředky, pokud k tomu dostal pověření od příslušného orgánu (ty definuje § 158b odst. 1 Tr.Ř.). Dle zákona jsou jimi předstíraný převod, sledování osob a věcí a použití agenta. Takto získané záznamy mohou být použita jako důkaz. Ovšem v praxi jsou tyto úkony používány méně často a jejich použití zákon ještě dále omezuje.

Co se výslechů svědka týče, jsou umožněny za předpokladu splnění podmínek § 158 odst. 9 Tr.Ř. Použití protokolu v hlavním líčení je ovšem omezeno. Pokud je možné, má být tento úkon zopakován i v druhé fázi přípravného řízení. Není-li toto proveditelné, může být jako důkaz v hlavním líčení přečten pouze za podmínek stanovených zákonem. Jinak může být pouze předestřen dle § 212 Tr.Ř.

Jak jsem již dříve zmiňovala, přípravné řízení předchází soudnímu řízení, které vychází z jeho podkladů. Proto je třeba se zamyslet i nad tím, jaké důkazy v přípravném řízení preferovat, jaké důkazy budou během soudního řízení (bude-li se

⁹⁶ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů.

konat) použitelné. Nejčastějšími a nejpřesvědčivějším důkazy proto budou různé znalecké posudky, léty prověřené kriminalistické metody typu daktyloskopie, balistika, mechanoskopie atd., protokoly z oblasti soudního lékařství a mnohé další.

Maximální dobu, po kterou by prověřování mělo probíhat, stanovuje zákon na dva měsíce, pokud o případu bude rozhodovat samosoudce a tou podmínkou, že se nekoná zkrácené řízení přípravné. Tři měsíce by mělo trvat prověřování, pokud případ spadá pod okresní soud a nelze-li aplikovat první předchozí možnost. Bude-li v prvním stupni rozhodovat krajský soud, mělo by prověřování trvat nejdéle šest měsíců. Zákon ale umožňuje prodloužení těchto lhůt, a to i opakovaně.

Ukončení prověřování může mít za následek zahájení trestního stíhání ale § 160 odst. 1 Tr.Ř. Nebo může dojít k odložení nebo jinému vyřízení věci podle § 159a Tr.Ř.

Dokazování ve fázi vyšetřování

Nasvědčují-li prověřováním podle § 158 zjištěné a odůvodněné skutečnosti tomu, že byl spáchán trestný čin, a je-li dostatečně odůvodněn závěr, že jej spáchala určitá osoba, rozhodne policejní orgán neprodleně o zahájení trestního stíhání této osoby⁹⁷. Tak přechází přípravné řízení do druhé fáze.

Policejní orgány zde opět vystupují z vlastní iniciativy s cílem zajištění takového množství a kvality důkazů, aby mohla být v co nejkratším čase podána obžaloba či jiné meritorní rozhodnutí ve věci. Provedeným dokazováním by tak mělo být objasněno, zda skutek naplňuje znaky skutkové podstaty trestného činu, pro který se řízení vede, a zda jej spáchal obviněný⁹⁸.

⁹⁷ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů.

⁹⁸ ŠÁMAL, Pavel, et al. Trestní řád : komentář. 6. dopl. a přeprac. vyd. Praha : C. H. Beck, 2008, s. 1329.

V obecné rovině se dá říct, že vyšetřování se od prověřování nijak významně neliší. I sám zákon odkazuje na některá ustanovení prověřování. A ano, i v praxi jsou si tyto dvě fáze do velké míry podobné.

Rozdílem je ale rozšířená škála úkonů, ke kterým je policejní orgán oprávněn. Například co se výslechů svědka týče. Zákon sice stanovuje stejné podmínky jako ve fázi prověřování. Tedy umožňuje tento úkon za předpokladu neodkladnosti a neopakovatelnosti, u osob mladších patnácti let, jejichž psychický stav by mohl mít vliv na výslech provedený až v soudním řízení nebo mohl-li by být svědek ovlivňován či později nesprávně reprodukovat rozhodné skutečnosti. Takto může být tedy svědek vyslechnut do protokolu, který lze v hlavním líčení číst dle § 211 Tr.Ř. Bez těchto podmínek může být do protokolu vyslechnut znalec.

Mezi další úkony, které lze provést až v průběhu vyšetřování jsou konfrontace podle § 104a Tr.Ř. V této části řízení se provádí velmi zřídka, jen pokud je splněna podmínka, že lze očekávat, že její provedení výrazněji přispěje k objasnění věci a stejného cíle nelze dosáhnout jinými prostředky⁹⁹.

Fáze vyšetřování může být ukončena jednak podáním obžaloby podle § 176 odst. 1 Tr.Ř. nebo vydáním jiného meritorního rozhodnutí či opatření, kterým vyšetřování skončí. Takovýmto jiným rozhodnutím může být postoupení věci jinému orgánu, přerušeni či zastavení trestního stíhání, podmíněné zastavení trestního stíhání nebo narovnání. Také může být použit nový institut, který jsem již dříve zmiňovala – dohoda o vině a trestu.

Dokazování ve zkráceném přípravném řízení

Protože cílem zkráceného přípravného řízení je urychlení celého procesu a pokud možno postavit obviněného v co nejkratší době před soud, bude dokazování prováděno v menším rozsahu než obvykle. Respektive ve stejném rozsahu jako při prověřování. Proto má policejní orgán ve zkráceném přípravném řízení stejná

⁹⁹ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů.

oprávnění jako ve fázi prověřování¹⁰⁰. Rozdílem od fáze prověřování je ovšem větší škála důkazů, které budou moci být před soudem použity. Například úřední záznam o podaném vysvětlení (§ 158 odst. 3, 5 Tr.Ř.) v souvislosti s § 314d odst. 2 Tr.Ř.

Specifika výslechu v praxi

Jak už jsem uvedla, úkony v přípravném řízení jsou prováděny policejními orgány, což na ně klade určitou odpovědnost. Především osoba, která provádí policejní výslech, by měla být dokonale seznámena se spisovým materiálem. Nebo alespoň lépe než vyslychající nebo jeho právní zástupce. Výslech musí být samozřejmě prováděn v souladu s trestním řádem a nejčastěji uplatní vyslychající postupy, které jsem uvedla v dřívější kapitole. O výslechu by měl být sepsán protokol. Dále pokud policejní orgán dojde k závěru, že byl spáchán trestný čin určitou osobou, dochází ke sdělení obvinění.

V procesně právní rovině má výpověď obviněného dvojí význam, a to že:

1. může být vnímáno jako důkaz, pokud obsahuje skutečnosti a okolnosti mající význam,
2. může sloužit jako prostředek obhajoby ve věci zahájeno trestního stíhání.¹⁰¹ Výpověď je obviněného právem nikoliv povinností a tak to pro obviněného nemá žádné sankce pokud odmítne vypovídat nebo podá lživou výpověď (to se samozřejmě nevztahuje na křivé obvinění jiné osoby).

Dále si musíme uvědomit, že výslech obviněného, aby jej bylo možné použít jako důkaz v trestním řízení musí proběhnout v souladu s trestním řádem.

¹⁰⁰ POKORNÝ, A. Důkazní prostředky v trestním řízení. Brno, 2008. Bakalářská práce. Masarykova univerzita v Brně.

¹⁰¹ VANTUCH, Pavel. *Obhajoba obviněného*. 3. dopl. a přeprac. vyd. Praha: C.H. Beck, 2010, Beckovy příručky pro právní praxi. ISBN 978-807-4003-219, s. 127

Výslech v Praxi

Obecně bych uvedla, že hlavní účel výslechu je získání co největší množství informací o předmětu výslechu, který je podstatný v trestním řízení. Snahou výslechu je to, aby orgány činné v trestním řízení měly pokud to lze úplný a jasný obraz o skutečnostech důležitých pro trestní řízení.

Za jeden z významných důkazů považujeme výpověď obviněného, ale zde bych chtěla upozornit na zásadu *nemo tenetur*, dle které nikdo nemůže být nucen, aby poskytoval důkazy, které by ho v řízení znevýhodnili. A tudíž ani obviněný nemůže být k výpovědi nucen. Obviněný je oprávněn zcela odepřít výpověď nebo odmítnout odpovědět na konkrétní otázku vyslychajícího. Cílem vyslychajícího by nemělo být, aby se vyslychaný činu doznal, ale aby byl zjištěn co nejobektivněji skutkový stav.

Před prvním výslechem je nutné zjistit totožnost obviněného, jeho majetkové a rodinné poměry. Další povinností je sdělit obviněnému smysl trestného činu, který je mu kladen za vinu v usnesení o zahájení trestního stíhání. Jako celý výslech i tato část podléhá protokolaci. Ve výrokové části usnesení o zahájení trestního stíhání musí být přesný popis skutku, ze kterého je vyslychaný obviněn. V odůvodnění usnesení musí dojít k označení skutečností, které odůvodňují závěr o oprávněnosti zahájení trestního stíhání.

Obviněný je oprávněn si zvolit svého obhájce, který může být přítomen výslechu. Což posiluje pozici obviněného, který se svým obhájcem může konzultovat své postavení a stanovit strategii obhajoby, která by se promítla ve výpovědi obžalovaného.

V praxi se stává, že vyslychající osoba policejního orgánu položí vyslychanému na úvod výslechu otázku, zda se cítí vinen ve smyslu obvinění. Dle mého názoru nemá vyslychající právo na úvod tuto otázku položit. Svůj názor opírám o ustanovení § 92 odst. 2 Tr.Ř., protože obviněnému musí být dána možnost se k obvinění souvisle vyjádřit, a ne hned v úvodu, aby čelil otázce ohledně svého zavinění. Dle mého názoru ke konci výslechu, kdy

výslech přejde z monologu vyslýchaného do dialogu vyslychajícího a vyslychaneho, lze tento dotaz učinit.

Po skončení protokolace je nutné, aby protokol byl podepsán vyslychajícím a osobami, které se toho účastnili, což bude nejčastěji obhájce. Během protokolace se doporučuje, aby se výpověď i pokládané otázky nahlas opakovaly, čímž se předejde nesrovnalostem a nedorozumění při seznamování s protokolem před jeho podpisem. Jisté formulace přeci jen mohou v protokolu vyznít jinak. V takových případech by měly být rozpory odstraněny.

Další fází je analýza výslechu, během které jsou skutečnosti zjištěné ve výslechu podrobeny důkladné analýze. Rozbor probíhá prostřednictvím porovnání s tím, co bylo zjištěno z výslechu a jaké jsou dosud zjištěné skutečnosti a jak kvalitně bylo zodpovězeno na všechny otázky.

Výslech mladistvého

Mladistvý

System justice specializující se na mladistvé byl na našem území již od dob Rakouska Uherska. V samostatném Československu byl od roku 1931 účinný právní předpis - zákon o soudnictví nad mládeží. Jednalo se o zákon 48/1931 Sb. z. a n. o soudnictví nad mládeží, který byl zrušen trestním zákonem z roku 1950 (zák. č. 86/1950 Sb.), dle kterého byla hmotně i trestněprávní úprava mladistvého sloučena do obecně trestně právních předpisů.¹⁰²

Změnou byl až předpis, jehož první návrh byl vypracován v roce 2000, který po legislativních peripetiích, byl schválen a vstoupil v účinnost jako

¹⁰² *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže: komentář*. 3. vyd. Praha: C.H. Beck, 2011, 968 s. Beckova edice Komentované zákony. ISBN 978-807-4003-509, s. 399.

zákon o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže (zákon o soudnictví ve věcech mládeže) až v létě roku 2003. K 1.1. 2004 nabyl účinnosti pod č. 218/2003 Sb. (dále jen ZSM).¹⁰³

Výše uvedený předpis funguje jako *lex specialis* k obecným právním předpisům – tím odkazuje na právní úpravu trestního zákoníku, trestního řádu, občanského soudního řádu, zákona o rodině a zákona o sociální právní ochranu dětí. To znamená, v případě že zákon o soudnictví ve věcech mládeže neobsahuje speciální ustanovení, použije se některého ustanovení ze shora uvedených právních předpisů vztahujících se na posuzovaný případ.¹⁰⁴

Definice mladistvého je vymezen v ustanovení § 6 ZSM, která vymezuje mladistvého jako osobu, která dovršila patnáctý rok věku, ale ještě nedovršila osmnáctý rok věku. V případě, že došlo ke spáchání činu jinak trestného před dovršením patnáctého roku věku, ZSM označuje pachatele jako děti mladší patnácti let a upravuje řízení ve věcech dětí mladších patnácti let, které nelze chápat jako trestní řízení, nýbrž se jedná o občanské soudní řízení a lze uložit jen zákonem stanovená opatření.¹⁰⁵

Řízení proti mladistvým

Mladiství mají zvláštní postavení v oblasti trestního práva, a to jak v oblasti práva procesního, tak i hmotného. U mladistvých je třeba přihlížet k jejich specifickým vlastnostem (věk, duševní a mravní vyspělost) a co nejvíce eliminovat negativní dopady na rozvoj jejich osobnosti, které by se projevíly v pozdějším věku.

Pokud je mladistvý obviněn ze spáchání trestného činu, stává se ústřední postavou řízení, neboť právě proti němu je řízení vedeno a nachází se

¹⁰³ *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže: komentář*. 3. vyd. Praha: C.H. Beck, 2011, 968 s. Beckova edice Komentované zákony. ISBN 978-807-4003-509, s. 399.

¹⁰⁴ *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže: komentář*. 3. vyd. Praha: C.H. Beck, 2011, 968 s. Beckova edice Komentované zákony. ISBN 978-807-4003-509, s. 400.

¹⁰⁵ *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže: komentář*. 3. vyd. Praha: C.H. Beck, 2011, 968 s. Beckova edice Komentované zákony. ISBN 978-807-4003-509, s. 400.

v postavení procesní strany. Proto je nutné uvést, že výpověď mladistvého je brána jako důkaz a samozřejmě také jako prostředek obhajoby.¹⁰⁶

Obviněným se stává mladistvý okamžikem, kdy proti němu bylo zahájeno trestní stíhání podle ustanovení § 160 odst. 1 trestního řádu. Obviněným se tedy stává okamžikem, kdy je mu doručeno usnesení o zahájení trestního stíhání, přičemž zákon určuje, že se tak musí stát nejpozději na počátku prvního výslechu, které se mu doručuje do vlastních rukou a bez možnosti uložení.¹⁰⁷

Výslech mladistvého se prakticky neliší od výslechu obviněného. Opět jej lze charakterizovat jako procesní úkon, vedený za účelem získání informací o vyšetřované události prostřednictvím výpovědi mladistvého obviněného. Výpověď se rovněž zaprotokoluje, anebo je možné ji zaznamenat pomocí technických prostředků (např. videozáznamu, audiozáznamu). Výpovědi mladistvého obviněného tedy chápeme jen výpověď, kterou mladistvý obviněný učinil v průběhu výslechu. Výslech obviněného mladistvého může být učiněn pouze před orgánem, který je k tomu oprávněn podle ZSM. Jedná se tedy o úkon, který je učiněn v přípravné řízení a oprávněn je jej učinit policejní orgán určený k úkonům v trestních věcech mladistvých osob, státní zástupce specializovaný na věci mládeže nebo soudce soudu pro mládež.¹⁰⁸

V řízení před soudem provádí výslech mladistvého obžalovaného vždy soud pro mládež, a to konkrétně senát, samosoudce, předseda senátu, člen senátu.¹⁰⁹

Je důležité si uvědomit, že výpověď mladistvého obviněného je nutné odlišit od ostatních výslechů mladistvého, který se nachází v jiném procesním postavení. Jedná se zejména o:

¹⁰⁶ *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže: komentář*. 3. vyd. Praha: C.H. Beck, 2011, 968 s. Beckova edice Komentované zákony. ISBN 978-807-4003-509, s. 508

¹⁰⁷ *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže: komentář*. 3. vyd. Praha: C.H. Beck, 2011, 968 s. Beckova edice Komentované zákony. ISBN 978-807-4003-509, s. 508.

¹⁰⁸ *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže: komentář*. 3. vyd. Praha: C.H. Beck, 2011, 968 s. Beckova edice Komentované zákony. ISBN 978-807-4003-509, s. 508.

¹⁰⁹ *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže: komentář*. 3. vyd. Praha: C.H. Beck, 2011, 968 s. Beckova edice Komentované zákony. ISBN 978-807-4003-509, s. 509.

- vysvětlení mladistvého podezřelého¹¹⁰ - na jehož základě se sepisuje úřední záznam. Chtěla bych upozornit, že se nejedná o protokol; vysvětlení mladistvého podezřelého má především účel prověřovací, zda byl spáchán trestný čin, nebo se jedná o prověřování jiného podnětu k trestnímu stíhání, zejména ověření, zda podezření je důvodné, a také, aby mohlo dojít k realizaci práva na obhajobu, neboť jde o výslech možného pachatele provinění,¹¹¹

- výpovědi zadrženého mladistvého podezřelého¹¹² - zde je nutné dbát přiměřených ustanovení týkajících se výslechu obviněného, v případě že se to týká předmětu obvinění. V tomto bodě přichází rozdíl mezi vysvětlením a sepisuje se protokol, který je zároveň protokolem o zadržení, neboť v něm policejní orgán označí místo, čas a bližší okolnosti zadržení a uvede osobní údaje zadržené osoby, jakož i podstatné důvody zadržení. Zadržená osoba je oprávněna zvolit si svého obhájce, který by byl přítomen při jejím výslechu, jestliže je obhájce ve lhůtě 48 hodin nedosažitelný, lze provést výslech zadrženého mladistvého i bez přítomnosti obhájce,¹¹³

- výpovědi mladistvého podezřelého ve zkráceném přípravném řízení¹¹⁴ - v tomto případě se použije přiměřeně ustanovení týkající se výslechu obviněného, přičemž nejpozději na počátku tohoto výslechu je nutné mladistvému podezřelému sdělit z jakého jeho skutku je podezření, že došlo ke spáchání provinění a jaké provinění je v tomto skutku spatřováno. Jedná se o sdělení podezření, a proto se tato výpověď používá, aby nahradila výslech

¹¹⁰ podle ustanovení § 158 odst. 3 písm. a) trestního řádu

¹¹¹ *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže: komentář*. 3. vyd. Praha: C.H. Beck, 2011, 968 s. Beckova edice Komentované zákony. ISBN 978-807-4003-509, s. 510.

¹¹² podle ustanovení § 76 odst. 3, 5 trestního řádu,

¹¹³ *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže: komentář*. 3. vyd. Praha: C.H. Beck, 2011, 968 s. Beckova edice Komentované zákony. ISBN 978-807-4003-509, s. 510.

¹¹⁴ podle ustanovení § 179b odst. 3 trestního řádu,

mladistvého obviněného, neboť trestní stíhání se zde zahajuje až doručením návrhu státního zástupcem potrestání soudu.¹¹⁵

V případě mladistvého je nutné vždy postupovat ohleduplně a šetřit jeho osobnost. Ustanovení týkající výsledku obviněného mladistvého použijeme analogicky i k mladistvému podezřelému, neboť jde o přípustnou analogii ve prospěch mladistvého.¹¹⁶

Při jednání s mladistvými je nutné přihlídnout k jejich věku a duševní vyspělosti postupovat tak, aby nedošlo k narušení jejich psychické a sociální rovnováhy a jejich další vývoj byl co nejméně ohrožen. Z tohoto důvodu je třeba při zachovávání určité míry slušnosti a zdvořilosti během vedení výslechu omezit negativní vlivy, které by působily na jeho psychický stav a na narušení jeho sociálních vztahů.

Judikatura dokonce vyvozuje, že nepřiměřený nátlak na mladistvého, je vytvoření nepřiměřených podmínek, v podobě dlouhotrvajícího výslechu do nočních hodin za aktivní účasti několika vyslychajících¹¹⁷.

Komparace s mezinárodně právní úpravou

Ke komparaci jsem si vybrala právní úpravu Slovenské republiky. Na Slovensku se dříve než v České republice začalo s rekodifikací trestního práva a k 1. lednu 2006 nabyly účinnosti trestní zákon č. 300/2005 Z.z. a trestní řád

¹¹⁵ *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže: komentář*. 3. vyd. Praha: C.H. Beck, 2011, 968 s. Beckova edice Komentované zákony. ISBN 978-807-4003-509, s. 510.

¹¹⁶ *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže: komentář*. 3. vyd. Praha: C.H. Beck, 2011, 968 s. Beckova edice Komentované zákony. ISBN 978-807-4003-509, s. 510.

¹¹⁷ R 25/1990-III.

č. 301/2005 Z.z. Na Slovenku neproběhly novelizace v takovém rozsahu jako v České republice a tak se jednalo o zásadní změny.¹¹⁸

Výslech obviněného je upraven v trestním řádu § 121 až §124. Při zběžné pohledu na slovenskou úpravu se ničím radikálně od současné právní úpravy neodlišuje¹¹⁹.

V ustanovení § 121 odst. (1) je vymezena hlavní zásada, že obviněný nesmí být nucen k výslechu nebo k doznání. Co mě ale především zaujalo, že v odst. (2) téhož ustanovení je vymezena poučovací povinnost, konkrétně vyjádřenými formulacemi, a to: „Jako obviněný máte právo vypovídat nebo odepřít výpověď. K přiznání vás nikdo nesmí nutit. Máte právo zvolit si obhájce. Nemáte-li prostředky na zaplacení obhájce, máte právo žádat, aby vám byl obhájce ustanoven. Máte právo žádat, aby se obhájce zúčastnil vašeho výslechu a bez jeho přítomnosti nevypovídat.“¹²⁰

Domnívám se, že v poučovací povinnosti je klíčové poučení o obhájci především kvůli odst. (3), dle kterého má být obviněný seznámen ohledně podmínek podmíněného zastavení trestního stíhání, uzavření narovnání a zastavení trestního stíhání, o řízení o dohodě o vině a trestu, jakož i o podmínkách uložení trestu propadnutí majetku. Dle mého názoru se obhájce stává pro obviněného velice nápomocným v případech, kdy má dojít odklonu od klasického způsobu řízení. S instituty jako je řízení o dohodě o vině trestu je určitě lepší pro obviněného nápomoc advokáta.

Ustanovení § 122 se vztahuje už přímo k samotnému výslechu, které je velice podobné s českou právní úpravou. Zjišťuje se totožnost obviněného, jeho rodinné a majetkové poměry. Rozdíl s českou právní úpravou nastává v okamžiku, kdy má být obviněný poučen o doručovací povinnosti¹²¹.

¹¹⁸ VANTUCH, Pavel. *Slovenský trestní řád*. Vyd. 1. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2006, 283 s. Prameny (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 80-733-8056-0, s. 96

¹¹⁹ VANTUCH, Pavel. *Slovenský trestní řád*. Vyd. 1. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2006, 283 s. Prameny (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 80-733-8056-0, s. 96

¹²⁰ VANTUCH, Pavel. *Slovenský trestní řád*. Vyd. 1. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2006, 283 s. Prameny (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 80-733-8056-0, s. 96

¹²¹ VANTUCH, Pavel. *Slovenský trestní řád*. Vyd. 1. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2006, 283 s. Prameny (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 80-733-8056-0, s. 97

Po poučení je obviněný oprávněn se k celé věci souvisle vyjádřit a uvést okolnosti, které zeslabují nebo vyvracejí obvinění. Poté je vyslychající oprávněn klást obviněnému otázky, které nesmí bezdůvodně zasahovat do jeho soukromí kromě zjišťování pohnutky činu¹²².

Totožnost obviněného je upravena v ustanovení § 123, dle které je obviněný strpět úkony vedoucí ke zjištění jeho totožnosti. To znamená, že je povinen poskytnout hlasový vzorek k hlasové identifikaci, nebo aby napsal určitý počet slov, který by se použil ke zjištění pravosti rukopisu. Stejně jako v České republice je obviněný oprávněn nahlédnout do svých poznámek což musí být zaprotokolováno¹²³.

Na rozdíl od české právní úpravy je protokol přímo upravena v trestním řádu a to v ustanovení § 124. Protokol se sepisuje podle diktátu vyslychajícího, v přímé řeči pokud možno doslova. V řízení, které se nenachází před soudem, musí být protokol po skončení výslechu obviněnému předložen k přečtení a je oprávněn požádat o jeho doplnění nebo opravu v souladu s jeho výpovědí. O tomto musí být obviněný poučen¹²⁴.

Dle mého názoru se česká a slovenská úprava výslechu příliš od sebe neliší. Domnívám se, že slovenská úprava zachází více do detailů především v poučovací povinnosti, kde přesně vymezuje poučovací povinnost. Což v sobě může nést určité komplikace. Pokud by obviněný nebyl poučen přesně podle zákona a policejní orgán by volil své formulace, mohlo by pak dojít k tomu, že by se na takové poučení mohlo hledět jako na neplatné, což by vedlo k vadě řízení.

Závěr

¹²² VANTUCH, Pavel. *Slovenský trestní řád*. Vyd. 1. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2006, 283 s. Prameny (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 80-733-8056-0, s. 97

¹²³ VANTUCH, Pavel. *Slovenský trestní řád*. Vyd. 1. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2006, 283 s. Prameny (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 80-733-8056-0, s. 98

¹²⁴ VANTUCH, Pavel. *Slovenský trestní řád*. Vyd. 1. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2006, 283 s. Prameny (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 80-733-8056-0, s. 98

Má diplomová práce se nazývá trestněprávní aspekty výslechů v přípravném řízení. Výslech a jeho provedení lze pojmut ze dvou, resp. tří hledisek. Každé hledisko je zcela rozdílné, přesto spolu neoddělitelně souvisí.

V této práci se kromě krátké kapitoly o historii zabývám právní zakotvením výslechů podle českého práva a v předposlední kapitole srovnáním výslechu dle naší právní úpravy a slovenského práva. A to jak „obyčejného“ výslechu, tak i některých zvláštních způsobů výslechu, které trestní řád umožňuje a svými ustanoveními upravuje.

Druhým způsobem, kterým lze na výslechy nahlížet, je hledisko kriminalistické. Po pravdě si myslím, problematika výslechů z kriminalistického hlediska je mnohem komplikovanější než z hlediska právního. I přesto, že zde existují návody na vedení výslechu a mnohaletá praxe, protože jak již na začátku této práce bylo zmiňováno, výslech je jedním z nejstarších důkazních prostředků vůbec. Protože zde se nejedná jen o čtení, dodržování a správnou interpretaci právních norem. Zde se jedná o praktickou činnost, jejímž cílem je získání skutečných a pravdivých informací o trestném činu či jiné vyšetřované události. Tyto informace jsou ovšem uloženy ve vědomí člověka, proto jejich získávání může být v některých případech obzvláště složité. A právě v těchto případech jsou na vyslychajícího kladeny velice vysoké nároky. Vyslychající musí vést výslech správně nejen po právní stránce, což samozřejmě musí vždy, protože v opačném případě by hrozilo nebezpečí neplatnosti, tedy že by tento důkaz nemohl být použit před soudem. Musí správně zvládnout i psychologii a pracovat s vyslychanou osobou takovým způsobem, aby byl naplněn cíl celého tohoto procesu.

Posledním hlediskem je tedy výše zmiňované hledisko psychologické. To na výslech nahlíží jako na formu sociálního styku, při kterém na sebe vyslychající a vyslychaný vzájemně působí. Toto hledisko ale nebylo pro mou práci tolik významné, proto jsem se zabývala především dvěma předchozíma.

Ač se na výslech dá tedy nahlížet z různých stran, cílem je vždy stejný. Tato práce má být tedy shrnutím podstatných informací o výslechu. Má být jakýmsi návodem jak pro osobu vyslychanou, tak vyslychající. Má být návodem, jak zajistit úplnou a pravdivou výpověď.

Resumee

My dissertation is called „Criminal aspects of interrogation in preliminary proceeding “. Interrogation and its execution is possible to conceive from two or three perspectives. Each perspective is completely different; even so they are inseparably connected.

In the dissertation, beside from short chapter about history, I am concerning legal regulation of the interrogation due to Czech law and in the last but one chapter I am concerning the difference between Czech and Slovak law. And it means both “common” interrogation, and other exceptional types of interrogation, which Code of Criminal procedure allow and from its conclusions modifies.

The second point of view from which we can see the interrogation is criminalist view. It is true to say that the issue of interrogation from criminalist point of view is much more complicated than from the legal point of view. Despite of existence of guidelines how to execute interrogation and multiyear experience, because as it was mentioned at the beginning of this dissertation, interrogation is one of the oldest proper evidence at all. Because it is not just about reading, adhering and the right interpretation of the legal regulations, it is about the calculative activity, with objective to retrieve the true and real information about criminal act or other investigated affair. This information are naturally kept in human beings mind, therefore its retrieving can be in some cases particularly difficult. And during this occasions there are huge demands laid on examiner. Examiner is obligated to lead the interrogation rightly not only in the legal aspect, which is mandatory for every time, because if not, interrogation could be compromised and at the end it could mean that the evidence has no use at the court. The examiner has to cope with psychology also and work with questioned person in the proper way to fulfil the meaning of whole process.

The last is the fore mentioned psychological point of view. It takes the interrogation as the form of social relation, during which examiner and examined

persons are influencing each other. This point of view wasn't so important for my dissertation, therefore I was coping with the two fore mentioned points of view.

Even if we can see the interrogation from many points of view, objective is always same. This dissertation should be summary of all relevant information about interrogation. It should be kind of guideline both for questioned and questioning person. It should be guideline how to provide entire and veritable testimony.

Seznam použité literatury:

- 1) CÍSAŘOVÁ, Dagmar, Vladimír KRATOCHVÍL a Pavel ŠÁMAL. Trestní právo procesní: trestní právo procesní. 4. aktualiz. a přeprac. vyd. Praha: Linde, 2006. Vysokoškolské právnické učebnice. ISBN 80-720-1594-X.
- 2) JELÍNEK, J. In Jelínek, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 5. vyd. Praha: Linde Praha, a.s., 2007
- 3) KLABOUC, J. Staré české soudnictví: Jak se dříve soudívalo. Praha: Orbis, 1967
- 4) MUSIL, Jan, KONRÁD Zdeněk a SUCHÁNEK Jaroslav. *Kriminalistika*. 2., přeprac. a dopl.vyd. Praha: C. H. Beck, 2004, 606 s. ISBN 80-717-9878-9.
- 5) MUSIL, Jan, Vladimír KRATOCHVÍL a Pavel ŠÁMAL. Kurs trestního práva: trestní právo procesní. 3. přeprac. a dopl. vyd. Praha: C.H. Beck, 2007. ISBN 978-807-1795.
- 6) REPÍK, B.: Evropská úmluva o lidských právech a trestní právo, Orac s.r.o. Praha 2002
- 7) RŮŽIČKA, M. Přípravné řízení a stadium projednání trestní věci v řízení před soudem. Praha : LexisNexis, 2005.
- 8) ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád: komentář*. 6., doplněné a přepracované vyd. V Praze: C.H. Beck, 2008, 2 v. (xxiv, 3011 p.). ISBN 978-807-4000-430.
- 9) VANTUCH, Pavel. *Obhajoba obviněného: komentář*. 3. dopl. a přeprac. vyd. Praha: C.H. Beck, 2010, xv, Beckovy příručky pro právní praxi. ISBN 978-807-4003-219.
- 10) VANTUCH, Pavel. *Slovenský trestní řád*. Vyd. 1. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2006, 283 s. Prameny (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 80-733-8056-0.
- 11) FRYŠTÁK, M. Některé aspekty rekognice v praxi přípravného řízení a povinnost účasti obviněného jako poznávané osoby na ní. *Kriminalistika* [online]. 2004, č. 4 [cit. 2012-08-05]. Dostupné z: http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/casopisy/kriminalistika/2004/0404/frystak1_info.html
- 12) HESS, L., Straus J. a Porada V. K charakteristice a významu paměťové stopy. *Soudní inženýrství: Časopis pro soudní znalectví v technických a ekonomických oborech*. 2004, č. 1.

- 13) PROTIVINSKÝ, M. Pro jaký výklad rekognice se máme angažovat?.
Kriminalistika: Čtvrtletník pro kriminalistickou teorii a praxi [online]. 2006, č. 4
[cit. 2012-08-4]. Dostupné z:
<http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/casopisy/kriminalistika/2006/04/frystak.pdf>
- 14) Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky
- 15) Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod
- 16) Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění
pozdějších předpisů.
- 17) Zákon č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích, ve znění pozdějších předpisů
- 18) Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o
soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví
ve věcech mládeže), ve znění pozdějších předpisů R 38/68-II
- 19) R 54/90
- 20) R 25/1990-III.
- 21) Důvodová zpráva k vládnímu návrhu na vydání zákona, kterým se mění zákon
č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších
předpisů, a některé další zákony. Sněmovní tisk 335 [online]. Praha : Parlament
ČR. Poslanecká sněmovna, 6. volební období, od 2010.[cit. 2. srpna 2012].
Dostupné z:<<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=335&CT1=0>>.
- 22) VĚŽENSKÝ, Jan. Realizace práva na obhajobu v přípravném řízení. Brno,
2011/2012. Diplomová práce. Právnická fakulta Masarykovy univerzity.
- 23) POKORNÝ, A. Důkazní prostředky v trestním řízení. Brno, 2008. Bakalářská
práce. Masarykova univerzita v Brně.
- 24) BEZOUŠKA, Petr. Přípravné řízení po novele. In: Www.juristic.cz [online].
2001 [cit. 2012-08-14]. Dostupné z:
<http://trestni.juristic.cz/87509/clanek/trest3.html>